

2002

GENEL SEÇİMLERİ
SEÇİM BEYANNAMESİ

2002 GENEL SEÇİMLERİ SEÇİM BEYANNAMESİ

2002

GENEL SEÇİMLERİ
SEÇİM BEYANNAMESİ

Tanıtım ve Medya Başkanlığı
Ocak-2015

2002

GENEL SEÇİMLERİ SEÇİM BEYANNAMESİ

**Tanıtım ve Medya Başkanlığı
Ocak-2015**

SUNUŞ

Dünya, 21. yüzyılın başında, geçmiş dönemlerden farklı bir dönüşüm geçirmektedir. Hızla gelişen bilgi ve teknoloji, insan hayatına yeni boyutlar katmaktadır. İletişim araçlarının, uzak coğrafyalarda yaşayan insanlar arasında kurduğu köprülerden akan bilgi, toplumsal kurumları ve siyasal ilkeleri yeniden şekillendirmektedir.

İki kutuplu Dünya'nın çatışmaya dayalı siyasal anlayışları, yerini mal ve hizmetlerin, bilgi, emek ve sermayenin serbest dolaşımını öngören bölgesel ekonomik ve siyasal bütünleşme hareketlerine bırakmaktadır. Bu süreçlerin doğal bir sonucu olarak, totaliter ideolojik yaklaşımlar terk edilmekte, temel hak ve hürriyetlerin gözetildiği, ayrımcılığa karşı her alanda eşitliğin savunulduğu ve halk iradesinden güç alan katılımcı siyasal anlayışlar yerleşmektedir.

Milletler arasında ekonomik, kültürel ve sosyal ilişkiler geliştikçe; bu ilişkilere zemin oluşturan düzenlemeler, insanlık için ortak bir hukuk anlayışının yerleşmesine yol açmaktadır. Ulusal ve uluslararası anlaşmazlıkların çözümünde, nihai ve bağlayıcı kararlar verecek uluslar-üstü mahkemeler ve hakem kurumları oluşturulmakta ve ulusal düzeyde verilen kararlar buralarda temyiz edilebilmektedir.

Farklı ülkelerdeki halkların yaşam kalitesini ölçmeye yönelik evrensel standart ve normlar oluşmakta ve toplumların refah, başarı ve mutluluk düzeyleri ile devletlerin uluslararası arenadaki etkinlik ve saygınlıkları bu kriterlere göre belirlenmektedir. Devletin faaliyet alanı sürekli daralırken, özel sektörün ve sivil toplum örgütlerinin etkinliği artmaktadır.

Bu gelişme sürecinde, kendini Dünya'dan tecrit eden bir ulusal sistemin uzun süre ayakta kalması düşünülemez. Artık, kendi içine dönük böyle bir sistemle toplumun talepleri karşılanamayacağı gibi, uluslararası camianın saygın bir üyesi de olunamaz.

Dünyada köklü dönüşümler yaşanırken, Türkiye, zamanını ve enerjisini iç meseleleriyle uğraşarak tüketmektedir. Elli yılı aşan çok partili siyaset tecrübesine rağmen, yeterince demokratikleşemeyen, temel hak ve özgürlüklerin tam olarak kullanılmadığı ülkeler arasında yer almaktadır. Genç ve dinamik nüfusuna, zengin doğal kaynaklarına rağmen, refah düzeyini yükseltmemiş, uluslararası piyasalarda rekabet edecek üretim kapasitesine ulaşamamıştır.

Uygulanan yanlış politikalar yüzünden, sağlıklı bir özelleştirme gerçekleştirilememiş, devletin ekonomideki rolü azaltılamamış, servetin toplum kesimleri arasındaki dağılımında adalet sağlanamamıştır. Kamu yönetiminde yolsuzluk ve siyasal çürüme bakımından ise ülkemiz ön sıralarda yer almaktadır.

Koalisyon hükümetinin uyguladığı, halkı canından bezdiren ekonomik istikrar programları ve acı reçeteler, enflasyonu kontrol altına almaya yetmemiştir. Ağır vergi yükü ve yoğun bürokrasi, ekonominin üretim gücünü zayıflatmış, istihdamı azaltmış ve kaynakların üretim yerine rant gelirlerine yönelmesine yol açmıştır.

Ülke, iç ve dış yatırımcılar açısından cazibesini kaybetmiş, bunun sonucunda Türkiye ürkütücü boyutlarda mali ve beşeri sermaye kaybına uğramıştır. İyi yetişmiş nitelikli insanlarımız arasında bile işsizlik had safhaya ulaşmış, yetenekli genç beyinler, geleceklerini yurt dışında aramanın telaşına düşmüşlerdir. Bu umutsuz tablo, 2001 yılının Şubat ayında meydana gelen emsali görülmemiş ekonomik kriz ile zirve noktasına ulaşmıştır.

Krizin ekonomik ve sosyal maliyeti çok yüksek olmuş; iç ve dış borç yükü inanılmaz bir şekilde büyümüş, yüzbinlerce iş yeri kapanmış, milyonlarca insan işini kaybetmiş, ekonomi bütünüyle Uluslararası Para Fonu (IMF) ile Dünya Bankası'nın yönetimine terkedilmiştir. Daha da önemlisi, insanımızın devlete ve siyaset kurumuna güveni sarsılmış, geleceğe ilişkin umutları kırılmıştır.

PARTİMİZ, ülkemizin genç ve dinamik nüfusu, eşsiz coğrafi konumu, zengin doğal kaynakları ve engin kültür birikimi ile yeni dünyanın etkin bir üyesi olma potansiyeline sahip olduğunu düşünmekte ve bütün bu olup bitenleri hak etmediğine inanmaktadır.

Krizin sorumlusu halkımız değildir.

Krizin sorumlusu ülkeyi yönetenlerdir.

Milletimizin bu kötü gidişe dur demesi için 3 Kasım seçimi önemli bir fırsattır.

Kronik hale gelen yüksek işsizlik ve enflasyonu, sürekli artan iç ve dış borçları, ekonomideki istikrarsızlık ve tehlikeli daralmayı, yüksek faiz oranlarını, tasarrufları kamu açıklarının finansmanına yönlendiren borç yönetimi anlayışını aşarak ülkeyi düze çıkaracak bir siyasi iradeye ihtiyaç vardır.

AK PARTİ, işte bu iradeyi temsil etmektedir.

PARTİMİZ, dürüst, cesur, genç, dinamik, bilgili ve temiz kadroların öncülüğünde, siyaseti yeniden milletle buluşturmak için kapsamlı bir programla umut ve güven dolu bir geleceği yeniden tesis etmek üzere yola çıkmıştır.

İLKELİ SİYASET

I. İLKELİ SİYASET

Devlet halinde yaşamının zorunlu gereği olarak siyaset, toplumun genel ihtiyaçlarını görüşerek, tartışarak ve uzlaşarak karşılamanın evrensel yoludur. Toplumun aktif olarak devreye sokan demokratik siyaset ise, uzun vadeli düşünmeyi, kamunun çıkarlarını kişisel çıkarlar üzerinde tutmayı gerektiren erdemli bir uğraştır.

Ülkemizde, bazı siyasetçilerin kısa hedefli çıkarlara yönelik tutumları yüzünden, halkın siyaset kurumuna ve politikacılara güveni sarsılmıştır. Oysa, demokratik bir toplumda, halkın refah ve mutluluğunu sağlamanın meşru yolu olan siyaset, üstün bir değerdir. PARTİMİZİN uygulayacağı ilkeli siyasetle hem ülkemizin köklü sorunlarına çözüm üretilecek, hem de halkın siyaset kurumuna karşı sarsılan güveni yeniden kazanılacaktır.

Süreklilik içinde değişimi arayan, birliktelik içinde farklılıkları koruyan, toplumun dinamizmine güvenen, Dünyadaki gelişmelere ve yeniliklere açık bir siyaset anlayışını hakim kılmayı amaçlayan AK PARTİ, demokrat, muhafazakar, yenilikçi ve çağdaş bir partidir.

PARTİMİZ, parti çıkarlarını ülke çıkarlarının üstünde tutan bir "negatif siyaset" değil, ülke çıkarlarını parti çıkarlarından önde tutan bir "pozitif siyaset" takip etmektedir.

Milletimizin umudu haline gelen PARTİMİZ, ilkeli siyaset ve yönetim anlayışıyla, toplumsal barışı sağlayacak ve halkımızın refahını artıracaktır.

AK PARTİ DEMOKRATTIR

PARTİMİZ, yönetme ve siyaset yapma yetkisinin topluma ait bir hak olduğuna inanır. Halk bu yetkisini hür ve serbest seçimlerde yöneticilere devreder. Bu nedenle, demokrasiyi karşıtı olan rejimlerden ayıran en temel özellik iktidarın seçimle belirlenmesidir.

Seçimler, genel, eşit ve gizli oy esasına göre yapılmalı ve yönetime talip olan değişik siyasi görüşlerin eşit şartlarda yarışmasına izin verilmelidir. Merkezi ve yerel kurumlarda yönetim organlarının seçimle belirlenmesi uygulaması yaygınlaştıkça, özgürlüklerin alanı genişler, halkın katılımı artar ve demokrasi güçlenir.

Demokrasi, millete hizmet için yapılan bir siyasi yarış ve hoşgörü rejimidir. Bu rejimde, kimsenin diğerlerine göre daha üstün hak ve imtiyazı yoktur. Farklı inanç ve kültürleri ülkemiz

için bir zenginlik kabul eden PARTİMİZ, değişik dil, din, soy ve sosyal statüden insanın kanunların eşit koruyuculuğu altında özgürce yaşamasını ve siyasete katılmasını gerekli görür.

Demokrasi, meşruiyetini, halkın özgür iradesinden ve hukuktan alır. Siyasi alanı düzenleyen yasalar, eksik de olsa geçerlidir ve değiştirilene kadar herkesi bağlar. Partileri demokratik hayatın vazgeçilmez unsurları olarak gören AK PARTİ, Anayasa ve yasalar çerçevesinde faaliyet gösteren siyasi partilerin kapatılmasına karşıdır.

Muhafazakar-demokrat siyaset felsefesinin gereği olarak PARTİMİZ, proje ve tekliflerini toplumla paylaşır; topluma dayanır, toplumun derdi ile dertlenir, sorunlarımızın birlikte daha kolay çözümleneceğine inanır.

AK PARTİ, demokratik rejimin işleyişine, sistem dışı her türlü müdahaleye karşıdır. PARTİMİZ, siyasi alanın daralmasına, temel hak ve özgürlüklerin kısıtlanmasına, bürokrasinin siyasetin yerine ikame edilmesine, kamuda göreve alınmada eşitsizliklere, eğitim hakkının sınırlandırılmasına neden olan düzenlemeler ve uygulamaları değiştirecektir.

AK PARTİ MUHAFAZAKARDIR

Milletimizin tarihsel tecrübe ve birikimini geleceğimiz için sağlam bir zemin olarak gören AK PARTİ, muhafazakardır. Türk toplumu, bu coğrafyada ortak bir kaderi paylaşan, acı-tatlı hatıraların birleştirdiği büyük bir ailedir. Bu ailenin kimliğini oluşturan değerlerin, çağdaş gelişmeler ışığında yeniden üretilerek devam etmesine imkan hazırlanacaktır.

Toplumun uzun geçmişinde ürettiği sivil kültür ve kurumlar, devletin müdahale alanı dışında kalmalıdır. Çağdaş gelişmelerin de gereği olarak devlet ekonomiden çekildikçe, toplumun ürettiği sivil kültür üzerindeki denetim de zorunlu olarak azalacaktır.

Toplum; aile, okul, mülkiyet, din, ahlak gibi köklü kurumların oluşturduğu kültür ortamında kendini yenileyerek varlığını sürdüren canlı bir organizmadır. Dışarıdan bir

müdahale olmaksızın kendi doğal sürecinde üretilen ve toplumu bütünleştiren yerli kültür ve kurumlar evrensel değerlerle çelişmez.

PARTİMİZ, toplumun kendi tecrübesiyle oluşturduğu kurum ve değerlere devletin müdahale etmesinin kargaşa ve huzursuzluk doğuracağına inanır. Bu nedenle, AK PARTİ, maceraperest siyasetçilerin, toplum gerçeklerinden kopuk ideolojik projelerle sivil-demokratik kazanımların tahrip edilmesine yönelik girişimlerine karşı en büyük teminattır.

PARTİMİZ, Türkiye'nin yerli değerlerini korumak adına, çağdaş dünyaya sırt dönülmesine karşıdır. Buna karşılık, Türkiye'nin küresel dünyaya açılması konusunda kararlı bir irade ortaya koyarken, yerli değerlerimizin tahrip edilmesini de uygun bulmamaktadır.

Siyasette ilkeli yaklaşımların yerini günü birlik çıkar ilişkilerine bıraktığı bir dönemde "ahlak" en önemli değer olarak öne çıkmıştır. Devlet ve toplum hayatını tahrip eden rüşvet, yolsuzluk, usulsüzlük ve partizanlık gibi yozlaşmaların yaygınlaşması, siyasetin kurum olarak itibar kaybetmesine ve halkın siyaset kurumuna olan güveninin sarsılmasına sebep olmuştur.

Siyasette kaliteye önem veren AK PARTİ, siyaseti ahlaki bir çizgiye yerleştirecektir. Böylece, toplumda siyaset kurumuna ve demokratik yöntemlere karşı oluşturulan kuşkuların giderilmesi de mümkün olacaktır.

AK PARTİ YENİLİKÇİ ve ÇAĞDAŞTIR

Bilgi, sermaye, mal ve hizmetlerin Dünya genelinde serbestçe dolaşmaya başladığı 21. yüzyılın başında Türkiye'mizin siyasi hayatına katılan AK PARTİ, yenilikçi ve çağdaş bir partidir.

Modernleşme döneminde Türkiye'nin çağdaşlaşması, öncelikle geleneksel kültür ve değerlerin terk edilmesi şeklinde anlaşılmıştır. Oysa, çağdaşlaşma, toplumun kendi dinamikleriyle kendini yenilemesi ve değişen ihtiyaçlarını karşılayabilmesidir. Bu anlayışa, 1980'li yıllarda teknolojik ve ekonomik alanlardaki yaklaşımlarla sınırlı da olsa ulaşılmıştır. Ülkemizin güçlü ülkeler arasında hak ettiği yeri almasını sağlayacak olan çağdaşlaşma, cesur siyasi ve ekonomik kararlarla toplumun önündeki engellerin kaldırılmasını gerektirmektedir.

Zengin ülkelerin öncülüğünde kaçınılmaz görülen küreselleşmenin, gelişmekte olan ülkeler için ortaya çıkardığı risklerle dolu belirsizlikleri, ancak yenilikçi ve çağdaş bir anlayışla ülkemizin lehine kullanabiliriz.

PARTİMİZ, ülkemizin Avrupa Birliği'ne tam üyeliğini, modernleşme sürecimizin doğal sonucu olarak görmektedir. AB kriterlerinin ekonomik ve siyasi hükümlerinin hayata geçirilmesi, devlet ve toplum olarak birlikte çağdaşlaşmamız yönünde atılacak önemli bir adımdır. Bu kriterlerin, AB üyeliğinden bağımsız olarak düşünüldüğünde bile hayata geçirilmesi kaçınılmazdır. Ancak çağın içinde ve farkında olarak insanlığa mesajlarımızı ulaştırabiliriz ve çağın imkanlarını kullanarak uluslararası arenada varlığımızı sürdürebiliriz.

Avrupa ile bütünleşmemize karşı çıkan çevrelerin, milli egemenlik, milli güvenlik, milli çıkar, milli ve yerel kültür konularındaki ideolojik yaklaşımları, Kopenhag Kriterlerinin hayata geçirilmesini geciktirmektedir. PARTİMİZ, bürokratik devletçi yönetim anlayışını sürdürmeyi amaçlayan bu

kavramların, bireyin hukukunu gözeten, halkın katılımını esas alan demokratik, sivil ve çoğulcu bir anlayışla yeniden ele alınmasından yanadır.

Düşünce ve ifade özgürlüğünün tam olarak sağlanması, teşebbüs özgürlüğünü sınırlayan engellerin kaldırılması, yönetimin şeffaf hale getirilmesi, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi yönünde atılacak cesur adımlar, toplumun kendi gücüyle çağdaşlaşmasının önünü açacaktır.

TEMEL HAK ve ÖZGÜRLÜKLER

II. TEMEL HAK ve ÖZGÜRLÜKLER

İnsanlar doğuştan, devredilemez ve vazgeçilemez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. İnsanlığın ortak değeri olan temel hak ve özgürlükler, devlet idaresi altında onurlu bir hayat sürebilmenin ön şartıdır.

"İnsanı yaşat ki devlet yaşasın" düşüncesinden hareket eden PARTİMİZ, bütün politikalarının merkezine insanı koymuştur. Demokrasinin nihai amacı, başta düşünce, inanç, eğitim, örgütlenme ve teşebbüs özgürlüğü olmak üzere, bütün sivil ve siyasi özgürlükleri güvenceye almak ve insanların korku ve endişeden uzak olarak yaşamalarını sağlamaktır.

Ülke iç şartlarıyla bağlantılı düşünülemez kadar önemli olan temel hak ve özgürlükler, uluslararası düzenlemelere konu olmaktadır. Bir ülkenin sadece kendi şartlarını dikkate alarak düzenleme yapamayacağı alanların başında, temel hak ve özgürlükler gelmektedir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, insanlığın bir daha toplu felaketlerle karşılaşmasını önleme yönündeki çabalar, insan haklarının evrensel düzeyde tanımlanmasını ve güvencelerinin oluşturulmasını gerektirmiştir. Bu çabalar sonucunda İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Paris Şartı gibi belgeler yürürlüğe konularak temel hak ve

özgürlüklerin uluslararası boyutta güvence altına alınması yönünde önemli bir adım atılmıştır.

Türkiye İnsan Hakları Evrensel Beyannamesini ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini kabul ederek iç hukukunun parçası haline getirmiştir. Avrupa Birliği'ne tam üyeliğin ön şartı olan Kopenhag Kriterleri de temel hak ve özgürlüklere özel bir vurgu yapmaktadır.

Demokratik rejimlerde, siyasi iktidarların ve bürokratik yapıların temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasına müdahale edemeyeceğini; uluslararası sözleşmelerle güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerin eksiksiz olarak hayata geçirilmesini savunan PARTİMİZ,

- Temel hak ve özgürlükleri ülkemizin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde, özellikle Kopenhag Kriterlerinde belirtilen seviyeye yükseltmek için Anayasa ve yasalarda gerekli değişikliği yapacaktır.
- Temel hak ve özgürlüklerin, sadece anayasal ve yasal güvenceye alınması ile yetinmeyip, fiilen uygulanması ve siyasal kültürümüzün yerleşik bir boyutu olarak güçlenmesi yönünde çaba sarf edecektir.
- Devletin, yasal ve kurumsal düzenlemeleri ile kaynaklarını, temel hak ve özgürlüklerin yerleştirilmesi ve geliştirilmesi yönünde etkin bir şekilde kullanacaktır.
- Toplumumuzda kısır çekişmelere yol açan, din, mezhep, cinsiyet, etnik ayrımcılık konularındaki tartışmalı uygulamaların temelinde, hak ve özgürlükler konusundaki eksiklikler yatmaktadır. Demokrasimizi evrensel düzeye taşıyacak "insan haklarına dayanan" devlet anlayışının yerleşmesiyle bu kısır çekişmeler sona erecektir.
- Temel hak ve özgürlükler konusunda, toplumun değişik kesimlerinin sorunlarına ve taleplerine karşı duyarlı olacak, bu alanda çifte standartlara, kısır çekişmelere ve siyasi istismarlara izin vermeyecektir.

- İşkence, kayıp, göz altında ölüm, faili meçhul cinayet gibi demokratik hukuk devletinde kabul edilemez insan hakları ihlallerinin üzerine ciddiyetle gidecektir.
- Temel hak ve özgürlükler alanındaki eksikliklerin giderilmesi için, diğer siyasi partiler ve sivil toplum örgütleri arasında mutabakat ve işbirliği imkanlarını arayacaktır.
- Temel hak ve özgürlüklerin kağıt üzerinde kalmaması için sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştirecek, bu süreçte ortaya çıkacak kaynakların toplumun tüm kesimlerine daha adil dağıtılmasını sağlayacaktır.
- Yaşama ve mülkiyet hakkını, düşünce, ifade, inanç, teşebbüs ve örgütlenme özgürlüğünü sınırlayan hükümler, evrensel hukuk ve özgürlük anlayışı dikkate alınarak yeniden düzenleyecektir.

DEMOKRASİ ve SİVİL TOPLUM

III. DEMOKRASİ ve SİVİL TOPLUM

Türkiye'de demokrasi ve piyasa ekonomisinin yerleşmesine bağlı olarak sivil toplum güçlenmektedir. Toplum çoğu alanlarda devletin önüne geçmekte, kamu kesiminden daha kaliteli mal ve hizmetler üretmektedir.

AK PARTİ, insan haklarına dayanan ve eksiksiz işleyen demokratik bir yönetimin hayata geçirilmesi için sivil toplumun güçlenmesini ve "yönetişim" anlayışı içinde etkili bir kamuoyu denetimini gerekli görmektedir.

A- SİVİL TOPLUMUN GÜÇLENMESİ

AK PARTİ, demokrasiyi, halkın geniş boyutlu katılımı ile sürekli geliştirilmesi gereken bir süreç olarak görmektedir. Bu kapsamda, çoğulcu ve katılımcı demokratik siyasal sürecin

sivil toplum örgütlerine açılması ve karar verilecek konularda ilgili toplum kesimlerinin görüş ve önerilerinin alınması sağlanacaktır.

Sivil toplum kuruluşlarının yönetime daha aktif katılımı ile temsili demokrasinin katılımcı demokrasiye doğru gelişmesi sağlanacaktır. Böylece vatandaş, sadece seçimden seçime değil, güncel gelişmeler için de iradesini siyasal sürece yansıtma fırsatı kazanacaktır.

Yönetimin demokratikleşmesi, toplumun olduğu kadar, devletin de lehinedir. Devlet demokratikleştikçe halkını yönetme meşruiyeti de güçlenir ve uluslararası alanda saygınlık kazanır. Gücünü halktan ve sivil toplum örgütlerinden alan yönetimlerin, bölgelerinde ve Dünyada etkileri ve pazarlık güçleri artar.

PARTİMİZ, farklı görüş ve kesimleri temsil eden sivil toplum örgütlerine eşit mesafede duracak, sivil toplum örgütleri arasında diyalogo ve işbirliğini destekleyecektir.

AK PARTİ, yönetime katılımı engelleyen yasal ve idari etkenleri kaldırarak, kamu yönetimine sivil toplumun daha aktif katılımını sağlayacaktır. İş dünyası, sendikalar, meslek odaları, çiftçi örgütleri ve gönüllü kuruluşların, sorunlarını, hizmet alanlarındaki kamu görevlileri ile birlikte çözmelerini kolaylaştırıcı mekanizmalar geliştirilecektir.

Ülkemizde henüz yeterince örgütlenemeyen sivil toplum, kamu hizmetlerinin yürütülmesinde fazla etkili olamamaktadır. Bu sorunun aşılması için genel kalkınma ve eğitim sürecinde, tüm kesimlerin örgütlenmesi desteklenecek ve kamu bürokrasisi toplumla diyalog içinde ihtiyaçları karşılayacak şekilde yeniden yapılandırılacaktır.

AK PARTİ, temel yasal düzenlemelerin ve anayasal değişikliklerin yapılmasında, meclisteki sayısal üstünlüğü yeterli olsa bile, mümkün olabilecek en geniş toplumsal mutabakatı arayacaktır.

AK PARTİ, çoğulcu demokrasi ve rekabetçi piyasa anlayışının bir gereği olarak, modern toplumlarda doğru bilgi

edinme ve denetim görevi yürüten medyanın çoğulcu ve rekabetçi bir yapıda gelişmesini savunur. Kamusal bir hizmetin farklı taraflarını oluşturan siyaset ile medya ilişkisinin, karşılıklı saygıya dayalı bir diyalog içinde yürütülmesinden yanadır.

B- DEMOKRASİ ve KALKINMA

Sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık ve demokratik yönetim gibi unsurları da içermektedir. Sadece kişi başına düşen geliri artırmak veya fiziki şartları iyileştirmek kaliteli yaşam için yeterli değildir. İnsanların ekmek kadar, kendilerini gerçekleştirecek özgürlüğe de ihtiyaçları vardır.

PARTİMİZ, kalkınmayı, devletin tek yanlı iradesini yansıtan bir toplum mühendisliği olarak değil, toplumun çoğulcu yapısına saygılı demokratik bir arayış olarak görmektedir. Demokratikleşme ve kalkınma birbirinin alternatifi değil, aynı anda yürütmesi gereken ve birbirlerini destekleyen süreçlerdir.

Kamu yönetiminde tepeden inmece ve tek yönlü anlayışlar terk edilecek, yönetişimci bir anlayışla devlet-toplum diyaloguna ve eğitim, sağlık, çevre gibi sosyal boyutu olan hizmetlerde işbirliğine dayanan modeller geliştirilecektir. Devlet, piyasa ve toplum birbirlerinin alternatifi değil, tamamlayıcıdır. Bunların oluşturacağı sinerji ile sürdürülebilir ve hızlı bir kalkınma sağlanacaktır.

HUKUK ve ADALET REFORMU

IV. HUKUK VE ADALET REFORMU

A- HUKUK ve ADALET ANLAYIŞIMIZ

Demokratik ülkelerde, hukukun evrensel ilkelerine saygı, hak arama yollarının açık tutulması, kanun önünde eşitlik, bireysel hak ve özgürlüklerin korunması, idarenin hukuka bağlılığının sağlanması temel değerlerdir. Bu değerlerin hayata geçirilmesiyle otoriteyi meşrulaştırıcı bir güç olan hukuk devleti anlayışı yerleşir.

PARTİMİZ hukuku, korkutmanın ve cezalandırmanın değil, adaleti sağlamanın aracı olarak görmektedir.

Mevzuatımızdaki yasakçı hükümler nedeniyle, ülkemiz hukuk devletinden çok kanun devleti görüntüsü vermektedir. Türkiye, kanunlarını hukuka, hukukunu evrensel adalet ve insan hakları esaslarına dayandırarak ve temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasını sınırlayan yasakçı hukuk sistemini değiştirerek gerçek anlamda hukuk devleti olacak ve uluslararası camiada saygın bir yer kazanacaktır.

Hukuk ve adalet anlayışımız, devletin topluma ve bireylere dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep aidiyeti gibi sebeplerle ayırım gözetmeksizin adalet içinde yaklaşmasını sağlamaktır.

Amacımız toplumumuzu suçun azaldığı, korkunun olmadığı bir barış toplumu haline getirmektir. İhtilafları çıkmadan önlemek amacıyla "Koruyucu Hukuk" uygulamaları başlatılacaktır. Hukuki konularla ilgili danışmanlık hizmetleri geliştirilip sosyal hizmet olarak halka sunulacak, halkımızın temel ve gündelik sorunlarla ilgili haklarını ve hukuk kurallarını iyi anlamaları sağlanacaktır.

PARTİMİZ hukukun üstünlüğüne dayalı yönetim anlayışının teminatı olacaktır.

"Adalet mülkün temelidir" özdeyişinde ifade edildiği gibi, toplumda barışın, huzurun ve refahın sağlanması için öncelikle adaletin tesis edilmesi gerekmektedir. Ülkemizde yaşanan krizlerin temelinde, evrensel normlara uygun bir hukuk devleti ve adalet sisteminin eksikliği yatmaktadır.

PARTİMİZİN isminden de anlaşılacağı gibi, adaletin tesisi kalkınmadan önce gelir. Demokratik bir hukuk devleti anlayışını hayata geçiremeyen ve adalete güveni tesis edemeyen ülkelerin, ekonomik yönden kalkınması da mümkün değildir.

Hukuk devleti ilkesine uygun olarak adalet reformunu gerçekleştirmek, PARTİMİZİN öncelikleri arasında yer almaktadır.

Hukuk alanındaki reformlara yeni bir anayasa yapılarak başlanmalıdır. PARTİMİZ, yeni anayasanın devlet-toplum-birey arasında yapılan bir toplumsal sözleşme niteliğinde olmasından yanadır. Bu anayasa hukuk devleti ilkelerini hayata geçirecek, bireyleri devlete ve örgütlü güçlere karşı koruyacak, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin getirdiği ilke ve standartlarda temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınmasını sağlayacaktır.

Hazırlanacak yeni anayasa, kısa, öz ve açık olacak, yasama, yürütme ve yargı erkleri arasındaki ilişkiler açık, net ve anlaşılabilir bir şekilde belirlenecek, temsili demokrasiden katılımcı demokrasiye geçişi sağlamak için referandum yolu yaygınlaştırılacak, "idarenin hiçbir eylem ve işlemi yargı denetimi dışında bırakılmayacak"tır.

B- BAĞIMSIZ ve TARAFSIZ YARGI

Yargı gücünü kullananların görevlerini yasaların emrettiği doğrultuda tarafsız olarak kullanmaları kişi hak ve özgürlüklerinin en önemli teminatıdır. Ülkemizde yargıya çeşitli şekillerde müdahalelerin olduğu, yargıçların tarafsız olarak karar vermelerinin engellendiği, yüksek yargı organlarının başkanları tarafından da sürekli olarak dile getirilmektedir.

Ülkemizde, adalet hizmetlerinin aksamasının temelinde, bütçeden bu hizmetlere ayrılan payın yetersizliği, yargılama sürecinin yavaş işlemesi, mevzuatın çok geniş olması, yargılama mevzuatının çağdaş gelişmelere uygun olarak yenilenmemesi, teknik altyapı eksiklikleri, personel yetersizliği gibi sebepler yatmaktadır.

AK PARTİ, yargı yetkisini kullanan kişi ve kurumların bağımsız ve tarafsız karar vermelerini sağlayacak bir yargı reformunu gerçekleştirmek için;

- Anayasa ve yasalardaki yargı bağımsızlığı ve hakimlik teminatı ile bağdaşmayan hükümler yeniden düzenlenecek, hakimlerin tarafsızlığını ve hukukun siyasallaşmasını engelleyen önlemler alınacaktır.

- Hakim ve savcılarının terfi sistemi, hakimlik teminatını zedelemeyecek şekilde değiştirilecek, sicillerinin objektif kriterlere göre düzenlenmesi sağlanacaktır.
- Yargı hatalarından dolayı mağdur olanların zararlarının tazmini için bütçeden kaynak ayrılacaktır.
- Basının ve kamuoyunda etkili kişi ve organların yargıyı etkileyerek, adaleti yanıltmaya yönelik faaliyetlerine engel olucu nitelikteki düzenlemeler gereği gibi uygulanacaktır.
- Devlet Güvenlik Mahkemeleri kaldırılarak, bunların görev ve yetkileri, örgütlü suçlar ve terör konusunda ihtisaslaşmış ceza mahkemelerine devredilecektir.
- Anayasa Mahkemesi üyelerinin seçimi yeniden düzenlenecek, yasama, yürütme ve yargı arasında denge kurularak TBMM'ne de üye seçme yetkisi tanınacaktır.

C- TAM ve ZAMANINDA ADALET

Anayasanın 141'inci maddesinde, davaların en az giderle ve mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırılması hükme bağlanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6'ncı maddesinde de herkesin kanunî, bağımsız ve tarafsız bir mahkemede makul bir sürede, adil bir şekilde yargılanma hakkı temel bir insan hakkı olarak güvenceye alınmıştır.

Bugün ülkemizde adalet sistemi çok yavaş işlemekte, bu durum adaletle güven duygusunu zayıflatmaktadır. İnsanlar, bazen haklarını mahkemelerde aramak yerine "ihkâk-ı hakka" kalkışmakta, yasadışı organizasyonları devreye sokmakta veya umutsuz bir şekilde hak aramaktan vazgeçerek haksızlığa boyun eğmektedir.

Usul kanunlarındaki yetersizlik, nitelikli yargı elamanı ve yardımcı personel eksikliği, bina ve fiziki mekân yetersizlikleri, modern haberleşme ve iletişim araçlarından yararlanılamaması, yargı çevrelerinde iç göç nedeniyle yaşanan hızlı nüfus artışı, adaletin tecellisini geciktiren temel faktörlerdir.

PARTİMİZE göre geciken adalet adaletsizliktir. Yargı sistemindeki bu sakıncaların giderilmesi için;

- Genel bütçeden adalet hizmetlerine ayrılan pay, bu hizmetlerin tam ve zamanında yapılmasını sağlayacak bir orana yükseltilecektir.
- Vatandaşların devlet kuruluşları ile olan ihtilaflarının yargı yoluna başvurulmadan çözümlenmesi için gerekli idari ve yasal düzenlemeler yapılarak, kamu görevlilerinin sorumluluktan kaçarak yapmaları gereken işleri yargıya havale etmeleri önlenecektir.
- Hukuk fakültesi öğretim üyelerinin, hukuk alanında akademik kariyer yapmış kişilerin ve özellikle tecrübeli avukatların hakimlik mesleğine geçmeleri kolaylaştırılarak personel açığı giderilecektir.
- Ceza yargılamasında savunmayı temsil eden avukatın statüsü, iddia makamını temsil eden savcının statüsü ile denkleştirilecektir.
- Davanın taraflarına davayı gereksiz yere uzatma imkânı veren düzenlemeler kaldırılacak, davanın uzamasına yol açan davranışlara izin verilmeyecektir.
- Halen dava şeklinde görülen çekişmesiz yargı işleri dava olmaktan çıkarılarak dava sayısı azaltılacaktır. Dava kalıbı içinde görülen çekişmesiz yargı işlerinde de basitlik ve çabukluk sağlanacaktır.
- Mevzuattaki dava açma, şikayet, itiraz, temyiz, karar düzeltme, zamanaşımı ve hak düşümü gibi süreler basitleştirilecektir.
- Maddi imkansızlıkları nedeniyle hak arama özgürlüğünden yararlanamayanlar için öngörülen "adli yardım" müessesesine işlerlik kazandırılacaktır.
- Ceza Hukuku alanındaki son gelişmelere göre cürüm kabul edilmeyen sosyal davranışlar suç olmaktan

çıkartılacaktır. Kabahatler adli suç kapsamında çıkartılarak “ön ödeme” yoluna gitme imkanları genişletilecektir.

- Bir idari usul kanunu çıkartılarak idari işlemlerin yapılmasındaki yetki ve sorumluluk belirsizlikleri giderilerek işlemlere açıklık kazandırılacak, denetim kolaylığı sağlanacaktır.
- İstinaf mahkemeleri kurularak Yargıtay’ın iş yükü hafifletilecek ve Yargıtay’ın içtihat mahkemesi olma fonksiyonu öne çıkartılacaktır.

Sistemin, nitelikli personel, mekan ve araç-gereç ihtiyaçlarının karşılanması zamanında ve tam adaletin tecellisi için zorunludur. Bu amaçla;

Adliyeler, çağın gelişmelerine ve hizmetin gereklerine uygun bir şekilde modern araç ve gereçlerle donatılacaktır. Mahkemelerin elektronik arşiv imkanlarından yararlanması sağlanarak gerekli bilgi ve belgeler ile emsal kararlara zamanında erişim mümkün hale getirilecek, yargı organları arasında kurulacak bir bilgi ağı ile adli sistemi bilgi toplumuna taşıyacak bir düzen oluşturulacaktır.

İnfaz mevzuatı çağdaş normlara uygun hale getirilecek, modern bir örgütlenme, yeterli sayıda personel ve fiziki imkanların sağlanmasıyla ceza ve tutuklevlerinin sorunları çözülecektir.

Bu çerçevede;

- İnfaz hizmetlerinde, tutuklu ve hükümlülerin kaldığı mekanlar ayrılacak, ceza infaz kurumlarının personel ve fiziki alt yapı yetersizlikleri giderilecektir. Hazırlanacak yeni infaz kanununda tutuklu ve hükümlülerin asgari hakları belirlenecek ve alternatif ceza infaz yöntemleri geliştirilecektir.
- Adli sicil kayıtlarının tutulmasında daha düzenli bir sisteme geçilecek, sabıka kayıtlarının silinmesindeki ihmallerin hak mahrumiyeti doğurması engellenecektir.

- Kişilerin idari kararlarla kamu haklarından mahrum bırakılmalarının önüne geçilecek, kamu haklarından mahrumiyette yargı kararı zorunlu hale getirilecektir.
- Parlatentonun af yetkisi sadece devlete karşı işlenen suçlarla sınırlı hale getirilecek, kişilere ve mallara karşı işlenen suçlarda ise mağdurların rızasını arayan ve haklarını koruyan bir sistem oluşturulacaktır.

YÖNETİMİN YENİDEN YAPILANDIRILMASI

V. YÖNETİMİN YENİDEN YAPILANDIRILMASI

A- DEVLETİN DEĞİŞEN ROLÜ

Küreselleşme ve bilgi toplumuna dönük gelişmeler, geleneksel devlet ve yönetim yaklaşımlarını büyük ölçüde geçersiz hale getirmektedir. Devletin toplum üzerindeki geleneksel kontrol ve müdahalesi azalmakta, yerel ve uluslar üstü düzeylerde çok aktörlü politikalar oluşturulmaktadır.

AK PARTİ, bu yeni süreçte devletin, doğrudan müdahale ve üretim yapmasından çok, politika oluşturma, kaynak yaratma, standart koyma ve denetim yapmasından yanadır.

21. yüzyılın demokratik devletinde, yöneticilerin hesap verme sorumluluğu, katılımcılık, öngörülebilirlik ve şeffaflık, temel unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

AK PARTİ, devletin işlevlerinin bu gelişmelere uyumlu hale getirilmesi için:

- Hükümetin ve kamu yöneticilerinin hesap verme sorumluluğunu açıkça kabul etmektedir.
- Katılımcılığı, kamu kesimi ile toplum arasında diyalogu ve işbirliğini besleyecek etkin bir mekanizma olarak desteklemektedir.

- Yönetim ve karar alma sürecinin her aşamasında toplam kalite anlayışı benimsenerek, belirsizlikler azaltılacak ve “öngörülebilir” bir yönetim sağlanacaktır.
- Kamuda yapılan kaynak kullanma ve aktarımları toplumun bilgisine açılarak yolsuzluklara imkan vermeyen şeffaf devlet anlayışını yerleştirecektir.

Bu gelişmeler çerçevesinde Devletin rolü;

- Adaleti tesis etmek,
- İç ve dış güvenliği sağlamak,
- Makro ekonomik dengeleri ve istikrarı sağlamak,
- Makro düzeyde, esnek ve katılımcı özelliklere sahip planlama yapmak,
- Sosyal ve bölgesel dengesizlikleri gidermeye yönelik tedbirleri almak,
- Eğitim ve sağlıkla ilgili temel hizmetleri yürütmek,
- Koyduğu standartlara göre denetim yapmakla sınırlı kalacaktır.

B-DEVLETTE ŞEFFAF YÖNETİM

Türkiye'nin mevcut yönetim yapısı, küresel şartların ve toplumun gelişme iradesinin gerisinde kalmıştır. Demokratik kurallara göre işlemeyen verimsiz kamu yönetimi sistemimiz, devlet ile halk arasında güven bunalımı doğurmaktadır.

Demokratik bir devlet anlayışı ile rekabetçi bir piyasa arasında tamamlayıcılık ilişkisi bulunmaktadır. Toplumların temel ihtiyaçlarının karşılanmasında, devlet, piyasa ve sivil toplum işbirliği kaçınılmaz hale gelmiştir. Halkımızın temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanan mevcut devlet yapımız;

- Merkeziyetçi ve katı hiyerarşik yapıdadır,
- Toplumsal denetim ve katılıma kapalıdır,
- Kırtasiyeci, şekilci ve verimsizdir,
- Hızla büyümekte ve hantallaşmaktadır,
- Yolsuzluğa açıktır ve siyaseti yozlaştırmaktadır.

Kamu yönetimi sistemimizin çağdaş yönetim anlayışına uygun bir şekilde dönüştürülmesi gerekmektedir. AK PARTİ, bu dönüşümü sağlama kararlılığındadır.

1. Merkeziyetçi ve katı hiyerarşik yapıların aşılması için;

- Ulusal öncelikler ile yerel farklılıklar barıştırılarak kamu hizmetlerinin yerinden karşılanması temel ilke olacak, devlet tarafından yürütülmesi zorunlu olmayan hizmetler, kaynaklarıyla birlikte yerel yönetimlere devredilecektir.
- Yerel düzeyde demokratikleşmeye önem verilecek, seçimlerle oluşan yerel organlar üzerindeki merkezi idarenin denetimi hukuka uygunluk denetimi ile sınırlanacaktır.
- Görevi başında kalması sakıncalı görülen belediye başkanlarının görevden uzaklaştırılması, mahallin en yüksek mülki amirinin isteği üzerine ancak mahkeme kararı ile olacaktır.
- “Devlette Genel Kurumsal Gözden Geçirme” çalışması yapılarak, bakanlıkların sayısı ve ölçükleri, ilgili ve bağlı kuruluşlar ile diğer kamu kuruluşlarının bir bütün olarak görevleri yeniden tanımlanacaktır.
- Merkezi yönetimdeki gereksiz kuruluşlar elenecek, benzer işlevler gören yapılar birleştirilecek ve kuruluş içi yönetim kademeleri azaltılarak, işlemler basitleştirilecektir.

2. Toplumsal denetim ve katılımın artırılması için;

- Bilgi edinme hakkı, toplumun bütün kesimlerine yaygınlaştırılacak ve bunu sağlamak için “Vatandaşın Bilgi Edinme Hakkı Kanunu” çıkarılacaktır
- Yeni bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanılarak, kamu kuruluşlarının hizmet ve işlemleri halka duyurulacak, yönetimde şeffaflık sağlanacaktır.
- Ülkenin geleceğini ilgilendiren önemli konularda toplumun tercihlerine uygun kararlar alınabilmesi için, referandum yolu açık tutulacaktır.
- Kamuda verimliliğin artırılması ve şeffaflığın sağlanması için hizmet birimlerinin, parlamentoya ve kamuoyuna performans raporu sunmaları sağlanacaktır.

3. Kırtasiyecilik, şekilcilik ve verimsizliğin azaltılması için;

- Vatandaşa doğrudan hizmet sağlayan alanlarda mevzuat azaltılacak ve idari usuller sadeleştirilecektir.
- Kamu kuruluşlarında bilgi ve iletişim teknolojileri azami ölçüde kullanılarak, e-Devlet uygulaması yaygınlaştırılacaktır.
- Kamu yönetiminde “beyana güven ilkesi” esas alınacak, aksi kanıtlanana kadar vatandaşın beyanı doğru kabul edilecektir. Bu ilkeyi suistimal edenlere verilecek cezalar artırılabilecektir.
- İşlerin gecikmesine ve yatırımcının caymasına yol açan bürokratik engeller kaldırılacak, gerekli bilgi ve belgelerin tek birimden temini sağlanarak, mükerrer belge ve bilgi talepleri önlenecektir.

4. Örgütsel büyüme ve hantallığın giderilmesi için;

- Kamu personeli eğitilerek, “esnek uzmanlaşma” kültürü yerleştirilecek, geçici ve önemsiz işler için ilave personel alımı önlenecektir.

- Kuruluş içi, kuruluşlar arası ve bölgeler arası personel dağılımı yeniden düzenlenerek, vatandaşa doğrudan hizmet verilen noktalardaki personel açığı giderilecektir.
- Kamuda yöneticiler ile çalışanlar arasında yapılacak sözleşmelerle performans yönetimi geliştirilecek, uzun vadede performansa dayalı ücret sistemine geçilecektir.
- Yerleşim birimlerinin il ve ilçe yapılmasında, belediye teşkilatı ve büyükşehir belediyesi kurulmasında istismarı önlemek için objektif kriterler getirilecektir.

5. Kayırmacılığın ve yozlaşmanın önlenmesi için;

- Personel alımında objektif kriterler getirilecek, terfilerde liyakat ve fırsat eşitliği esas alınacaktır.
- Siyasi iktidar değişikliğinin üst kadrolar dışında bürokratik yapıya etkisi en aza indirilerek yönetimde istikrar ve süreklilik sağlanacaktır.
- Ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde özel sektörün ve sivil toplum örgütlerinin kamu yöneticileri ve siyasi yetkililer ile bir araya geleceği “Ekonomik ve Sosyal Konsey” benzeri yapılar yaygınlaştırılacak ve etkin olarak çalıştırılacaktır.
- Kamu yönetiminin denetlenmesinde ve insan haklarının korunmasında kamu denetçisi (ombudsman) yöntemi, hukuki alt yapısı oluşturularak, etkili bir şekilde kullanılacak ve yerel düzeyde de ombudsman uygulaması getirilecektir.

AK PARTİ, reform ve değişim projelerini hayata geçirirken, ilgili tarafları sürece dahil eden katılımcı bir anlayışla hareket edecektir.

C- E-DÖNÜŞÜM TÜRKİYE PROJESİ

AK PARTİ, değişen ve yenilenen yönetim yapısıyla, vatandaşlarına kaliteli ve hızlı kamu hizmeti sunabilmek

amacıyla, yeni bilgi ve iletişim teknolojileri ile iyi yönetim ilkelerini kullanarak, şeffaf, bütüncül, eşitlikçi, basit iş süreçlerine sahip bir devlet yapısının halkımıza hizmet vermesini sağlayacaktır.

Vatandaşlarımızın ihtiyaçlarını, küresel ağ çerçevesinde karşılayarak, kamuda karar alma süreçlerine katılımını sağlayacak e-dönüşüm Türkiye projesi hayata geçirilecektir. Bu proje ile;

- Öncelikle AB'nin yeni müktesebatı çerçevesinde telekomünikasyon ve bilgi teknolojileri politikaları belirlenecek,
- Vatandaşın kamusal alandaki karar alma süreçlerine bilgi ve iletişim teknolojileri vasıtasıyla doğrudan katılımı sağlanacak,
- Kamu idaresi, e-devlet ilkeleri ışığında şeffaf ve hesap verebilir hale getirilecek,
- Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı, hakkaniyet ölçütleri esas alınarak yaygınlaştırılacak,
- Yerel bilgi ve beceriler küresel düzeye taşınacak,
- Küresel planda söz sahibi olabilecek, üstün nitelikli insangücü oluşturulacak,
- Değişik coğrafyalardaki, gelir grupları ve statüler arasındaki bilgi açığı kapatılacaktır.

Dönüşüm projesinde katılımçılık, basitlik, şeffaflık, eşitlik ve bütünsellik temel ilkelerimiz olacaktır. Bu amaca yönelik olarak; e-Dönüşüm Görev Gücü kurulacak, ulusal bir vizyon belirlenecek, stratejik bir eylem planı hazırlanacak, yasal düzenlemeler tamamlanacak ve kamunun bütün karar alma ve iş süreçlerinin yeniden tasarımı yapılacaktır.

Dönüşüm projesi, geniş vizyonlu, insan merkezli sivil bir yaklaşıma sahip üst düzey uzmanlar grubunun koordinasyonu

ile gerçekleştirilecektir. Farklı kuruluşlarca yürütülen e-Devlet, e-Türkiye, Kamu-Net gibi çalışmalar "e-dönüşüm Türkiye" projesi adı altında birleştirilecektir.

D- MERKEZİ İDARE REFORMU

Bilgi toplumuna geçiş sürecinde, teknolojideki gelişmeler ve toplumun değişen ihtiyaçları, hizmetlerin merkezden yerele doğru kaymasına sebep olmaktadır. Merkezi yönetim, mümkün olduğu ölçüde az sayıda bakanlık ve yine az sayıda personel ile dinamik bir yapıya kavuşturulurken, yerel yönetimler güçlendirilmiştir.

AK PARTİ'ye göre, ülkemiz bu sürecin dışında kalmaz.

- Merkezi idare reformuna Başbakanlıktan ve Devlet Bakanlıklarından başlanacaktır. Başbakanlığa bağlı kuruluşlar, ilgili icracı bakanlıklara devredilerek, Başbakanlık hizmet bakanlığı olmaktan çıkarılacaktır. Parlamenter sistemin ilkelerine uygun olarak Başbakanlığın koordinasyon işlevini yerine getirmesi kolaylaştırılacaktır. Hükümet kurma görevi PARTİMİZE tevdi edildiğinde, mevcut Hizmet Bakanlıklarına ilave olarak bir Ekonomi Bakanlığı kurulacaktır. Siyasi ve idari işlerde Başbakan'a yardımcı olacak Devlet Bakanlarının sayısı azaltılacak ve böylece Bakanlar Kurulu'nun 25 Bakandan az olması sağlanacaktır.
- Mevcut Hizmet Bakanlıklarının sayısı, ölçüleri, ilgili ve bağlı kuruluşlar bir bütün olarak ele alınacak, merkezi idare reformunun en önemli uygulaması olarak bakanlıkların görev ve yetkileri yeniden tanımlanacaktır.
- Batı demokrasilerinde olduğu gibi, Bakanlar Kurulu İçtüzüğü çıkarılarak, Bakanlar Kurulunun toplanma ve çalışma usulleri objektif kurallara bağlanacaktır.
- Gizlilik dereceli az sayıdaki kararlar hariç, bütün hükümet kararları Resmi Gazete'de yayımlanarak aleniyet sağlanacak, Resmi Gazete internet üzerinden ücretsiz olarak servise konulacaktır.

- Makro politikaları oluşturma yetkisi hükümetlerde kalmak şartıyla, bağımsız ve özerk kurumlar ve kurullar düzenleme ve denetleme işlevini sürdürecektir; özerk kurumların kamuoyuna, hükümete ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne düzenli bilgi vermeleri sağlanacaktır.

E- YEREL YÖNETİMLERİN GÜÇLENDİRİLMESİ

Demokrasi sadece seçme ve seçilme rejimi değil, aynı zamanda katılma ve işbirliği rejimidir. Kamu hizmetlerine katılım ve işbirliği yerel yönetimlerden başlar. Katılımcı ve çoğulcu demokrasi ilkeleri doğrultusunda, yeni kamu yönetimi anlayışlarını mahalli idareler alanına taşımak zorunlu hale gelmiştir.

Artık mahalli hizmetler, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak mahalli idarelerce, ulusal düzeydeki hizmetler ise merkezi idarelerce yürütülmektedir.

AK PARTİ, "idarenin bütünlüğü ilkesi" gereğince, merkezi idare ile mahalli idareler arasında hizmet ve kaynak dengesini kuracak, aralarında koordinasyonu tam olarak sağlayacaktır.

- Merkezi idare ile yerel idareler arasında görev, yetki ve kaynak paylaşımı etkinlik, verimlilik ve çağdaş yönetim ilkelerine göre belirleyecek yeni bir düzenleme yapılacaktır.
- Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nda belirtildiği gibi, "yerel yönetimler, kanun tarafından belirlenen yetki sınırları içinde kalan tüm konularda faaliyette bulunmak açısından takdir hakkına sahip" olacaktır. Merkezi idarenin görev ve yetkileri tek tek sayılacak ve bunun dışında kalan tüm görevler yerel yönetimlere bırakılacaktır.
- Orta ve küçük ölçekli belediyelerimizin insan kaynakları ve teknik alt yapıları güçlendirilecektir. Belediye yöneticileri, modern belediyecilik, kentleşme, imar gibi konularda eğitime tabi tutulacaktır.

- Yerel yönetimler, görevlerini yerine getirebilmeleri için gerekli harcamaları karşılayacak düzeyde mali güce kavuşturulacaktır.
- Yerel yönetimlerin karar alma sürecine sivil toplum kuruluşlarının katılımı sağlanacaktır.
- Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na uygun olarak, anayasal sistemimize yerel yönetim hakkının dahil edilmesi sağlanacaktır.
- Büyükşehir Belediyesi kurulması objektif kriterlere bağlanacaktır. Büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasındaki görev-yetki paylaşımı, hizmetlerde aksamaya yol açmayacak şekilde yeniden düzenlenecektir.

Yerel düzeyde hizmet yürüten il yönetimlerinin de yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Bakanlıkların taşra teşkilatları ile görev ve yetkileri çakışan ve hizmetlerin yürütülmesinde sorunlara yol açan mevcut il yönetiminin hizmetlerin yerinden karşılanması ilkesine göre yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Bu kapsamda, il idaresi yeniden yapılandırılarak;

- Bakanlıkların taşradaki görev ve yetkileri, aşamalı olarak Valiliklere ve İl Özel İdarelerine devredilerek bürokrasi azaltılacaktır. Yerel tercihler dikkate alınarak, sağlık, eğitim, kültür, sosyal yardımlaşma, turizm, çevre, köy işleri, tarım, hayvancılık, imar ve ulaşım hizmetlerinin il düzeyinde karşılanması sağlanacaktır.
- Ölçek ekonomilerinden üst düzeyde yararlanmaya dönük olarak, alt bölge düzeyinde birkaç ili kapsayan yeni hizmet bölgeleri oluşturulacaktır. Bölgeler arası gelişmişlik farklarını azaltıcı politikalar merkezi yönetim tarafından, iller arası gelişmişlik farklılıklarının giderilmesine yönelik çalışmalar ise hizmet bölgeleri tarafından yürütülecektir.
- Bakanlıklara bağlı il müdürlükleri, aşamalı olarak Valiliklere bağlanacaktır. İl müdürlükleri bakanlıkların

oluşturduğu politikalar ve ilin ihtiyaçları çerçevesinde plan, program ve uygulamalar yapacaklardır.

- İl ve ilçelerdeki kamu personelinin yönetimi Valiliğe bağlanarak, kamu personelinin verimli kullanılması ve kurumlar arasında elemanların kolayca kaydırılması sağlanacaktır.
- Yerel yönetimler bütçelerinin yüzde 35'ini geçmemek kaydıyla, personel hareketlerinde serbest olacaktır.
- İl Genel Meclisleri, gerçek anlamda birer yerel meclise dönüştürülecektir. İl Özel İdareleri, belediyelerin mücavir alanları dışında kalan ve ilin bütününe ilgilendiren ortak hizmetlerin tümünden sorumlu olacaktır.

EKONOMİ POLİTİKALARI

VI. EKONOMİ POLİTİKALARI

A- TEMEL YAKLAŞIMLAR

Cumhuriyet döneminde, devlet öncülüğünde sanayileşme, planlı kalkınma, liberal ve dışa açık büyüme gibi çeşitli ekonomik kalkınma modelleri uygulanmıştır. Yaşanan tecrübeler, serbest piyasa sistemi içinde işleyen, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve şeffaflığın hakim olduğu ekonomilerde daha sıhhatli bir gelişme ve kalkınmanın sağlandığını göstermektedir.

AK PARTİ, ekonomik faaliyetlerin nihai amacının insanların yaşam kalitesinin yükseltilmesi olduğuna inanır.

Milletimizin teşebbüs gücü, ekonomik gelişmenin en önemli kaynağıdır. Devletin ekonomideki temel rolü, piyasalarda serbest rekabet koşullarını sağlamak ve teşebbüs gücünün önündeki engelleri kaldırmaktır.

Küreselleşme ile birlikte artan rekabet ve oluşan yeni normlar, gelişmekte olan ülkeler için yeni tehditler olduğu kadar fırsatlar da oluşturmaktadır. Bu süreçte, evrensel standartlara uygun, açık ve net olarak tanımlanmış bir hukuk düzeni, güvenilir ve işleyen bir adalet mekanizması, garanti altına alınmış mülkiyet hakları ülkemize önemli üstünlükler sağlayacaktır.

- AK PARTİ'nin en önemli hedefi, devlete olan güveni yeniden inşa etmektir. Devlet, yapacağı düzenleme ve denetimlerle, serbest piyasa sisteminin işleyişindeki aksaklıkları giderecek, verimliliği artıracak, sistemin kötüye kullanılmasını önleyecektir.

Türkiye, son 20 yıllık dönemde, ticarete ve sermaye hareketlerinde uluslararası sistemle bütünleşme yönünde önemli adımlar atmıştır. Ticari alandaki bütünleşmenin refah artırıcı etkileri vardır. Ancak, sermaye hareketleri alanında yapılan bütünleşme, ekonomik ve finansal istikrar sağlanamadığı için, önemli sorunlara yol açmaktadır.

- PARTİMİZİN sermaye hareketleri konusundaki temel yaklaşımı, yasaklayıcı ve süreci tersine çevirici yönde olmayıp, piyasa mekanizması içinde olumsuz etkileri en aza indirmek şeklinde olacaktır.

Küreselleşmeyle beraber bilgi ve teknolojiye erişim, yabancı sermaye kullanımı, ihracat imkanları gibi gelişmeyi destekleyen unsurlar gündeme gelmektedir. Öte yandan, ülkeler arası ve ülke içi gelir dağılımının bozulması ve geleneksel bazı kalkınma araçlarının etkisiz kalması gibi sorunlar ortaya çıkmıştır. PARTİMİZ, bu yeni ortamın gerçekçi analizini yaparak, gerekli uyumu sağlayacak etkin bir ekonomi yönetimini uygulayacaktır. Ülkemizin uluslar arası rekabet gücünü artıracak tedbirler alacaktır. Ayrıca, AB gibi güçlü bölgesel entegrasyonların içinde yer alarak, küreselleşmenin sağladığı fırsatları, halkımızın refahını artırmak yönünde kullanacaktır.

- Avrupa Birliği'ne tam üyelik, ekonomik ve demokratik gelişimin sağlanması bakımından öncelikli hedefimizdir.

Öte yandan AB'nin sunduğu ekonomik ve demokratik standartlar, yasal ve kurumsal düzenlemeler, tam üyelik şartına bağlı olmaksızın desteklenecektir.

- Tarihi, coğrafi ve ekonomik bağlarımızdan kaynaklanan diğer bölgesel entegrasyonlar ve komşu ülkelerimizle ekonomik işbirliği çabaları da AB'nin tamamlayıcısı olacak bir anlayış içinde sürdürülecektir.

B- MEVCUT PROGRAMIN YETERSİZLİKLERİ

57. Hükümetin 1999 yılı sonunda uygulamaya koyduğu "Enflasyonla Mücadele Programı" olarak bilinen program, Kasım 2000'de önemli bir darbe almış, Şubat 2001'de Cumhuriyet tarihinin en büyük krizine yol açarak, çökmüştür.

Mayıs 2001'de uygulamaya konan "Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı" da, 2001 yılı sonlarına doğru çöküş işaretleri verirken, Uluslararası Para Fonundan (IMF) sağlanan yüklü destekle Ocak 2002'de yenilenmiştir.

Yürürlükteki ekonomik programın; düşük enflasyon, kamu borç yükünün azaltılması ve sürdürülebilir bir büyüme ortamına geçiş gibi makro ekonomik hedefleri vardır. Ancak bu hedeflere ulaşmada uygulanan politikalar, öncelikler ve programa verilen siyasi destekler konusunda başarısız olunmuştur.

AK PARTİ'ye göre, mevcut programın reel sektörün sorunlarına yaklaşımı ve sosyal politikaları yetersizdir. Programdaki yapısal reformların bir bölümü, ülke şartları yeterince dikkate alınmadan ve sorunlar ayrıntılı olarak tartışılmadan, uygulamaya konmuştur.

Reel faizlerin düşürülememesi, özelleştirmenin durma noktasına gelmesi, doğrudan yabancı yatırımlarda ilerleme sağlanamaması, finans sektörünün rehabilitasyonunda istenilen sonuçlara ulaşılamaması, hatalı tarım politikaları, sosyal politikaların sığılığı ve yetersizliği uygulanan ekonomik programın başarısız olduğu konulardır.

C- PROGRAMIMIZIN AMAÇLARI ve STRATEJİLERİ

Uygulanan yanlış programlar ve yönetim hataları yüzünden gerekli reformlar yapılamadığı için ülkemiz, yüksek enflasyon, çok büyük bir kamu borç stoku, düşük büyüme ve dengesiz gelir dağılımı, yüksek işsizlik gibi ciddi sorunların içine düşmüştür. Enflasyon, büyüme ve gelir dağılımı gibi temel ekonomik göstergeler bakımından Türkiye, gelişmekte olan bir çok ülkenin gerisinde kalmıştır.

PARTİMİZ'in uygulayacağı ekonomik programın temel amacı, bu olumsuz tabloyu hızla tersine çevirerek enflasyonu ve kamu borç stokunu düşürmek, yüksek ve kalıcı büyüme performansına ulaşmaktır.

Enflasyon ve kamu borç stokunu düşürmek, kalıcı ve yüksek büyüme oranlarına ulaşmak, ancak kapsamlı, tutarlı ve toplumumuzun geniş katılımı ile desteklenen bir ekonomik program ile mümkündür. Bu çerçevede kamu kesimi, mali ve parasal istikrarı koruyacak, mikro ölçekteki tutarlı politikalar ve yapısal reformlarla programı destekleyecektir.

Kamu borç stokunun azalmasıyla, kamunun finans sektöründeki fonları emmesi sona erecek, finans sektörü bu kaynakları özel sektör kuruluşlarına yönlendirebilecektir.

Türkiye'de özellikle son dönemlerde uygulanan kamu açıklarına dayalı ve sadece sıcak para girişi ile desteklenen büyüme modelini daha fazla sürdürmeyeceği açıktır. Büyümeyi sağlayacağımız temel kaynaklar; verimlilik artışı, atıl üretim faktörlerinin harekete geçirilmesi, uluslararası ölçekte rekabet edebilir mal ve hizmet üretimi ile doğrudan yabancı sermaye girişi olacaktır.

PARTİMİZİN uygulayacağı maliye politikasının temel önceliği, mali disiplini sağlayarak, borç stokunu sürdürülebilir seviyeye indirmek ve makro ekonomik istikrarı koruyacak faiz dışı fazlalığı vermektir. Faiz dışı fazlanın büyüklüğü, borç stokunun sürdürülebilir bir yapıda gelişmesine imkan verecek düzeyde belirlenirken, bileşimi, ekonomik verimlilik, büyüme

ve sosyal politikalar dikkate alınarak şekillendirilecektir. Bu kapsamda, faiz dışı fazla hedefi içinde kalmak şartıyla, verimsiz harcamalar kısılarak üretken harcamaların artırılması veya ekonomik aktiviteyi canlandıracak vergi indirimlerine gidilmesi gibi önlemler dikkatle değerlendirilecektir.

Para politikasında kısa dönemde enflasyonu düşüren, orta vadede ise fiyat istikrarına öncelik veren strateji sürdürülecektir. Merkez Bankası'nın bağımsızlığı korunacaktır. Enflasyonda kalıcı bir düşüşe ulaşılması ve para politikasına güvenin tesis edilmesini müteakip, para politikası uygulamasında Merkez Bankası, fiyat istikrarıyla çelişmemek kaydıyla, büyüme ve istihdamın sağlanmasını da dikkate alacaktır.

Döviz kurlarında öngörülebilirliği sağlamak amacıyla, dövizde vadeli işlemler piyasası geliştirilecektir. Siyasi ve ekonomik istikrarın sağlanmasıyla paralel olarak kurlarda da istikrar sağlanacaktır.

Dalgalı kur politikasına devam edilecektir. Ancak, Merkez Bankası, döviz piyasalarındaki makro ekonomik temellerle bağlantısı olmayan ve spekülative nitelikli dalgalanmalara daha duyarlı bir biçimde müdahale edecektir. Döviz kurunda sağlanacak istikrarın, açık pozisyon oluşturarak kar elde etme şeklinde istismarını önlemek için, bankaların açık pozisyonlarının Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ile Merkez Bankası tarafından sıkı bir biçimde kontrol edilmesi sağlanacaktır.

Yapısal reformlar makro ekonomik istikrarı kalıcı kılacak, ekonominin şoklara karşı dayanıklılığını artıracak, ekonomide verimliliği ve rekabeti artıracak ve üretim potansiyelimizin tam olarak kullanımını sağlayacaktır. Bu reformlar, tüm toplum kesimlerinin katılımı sağlanarak ve ülke koşulları dikkate alınarak süratle hayata geçirilecektir.

PARTİMİZİN yapısal reform programı;

- Kamunun yeniden yapılanması,
- Özelleştirmenin hızlandırılması,

- Yerli ve yabancı yatırımlar için ortamın iyileştirilmesi,
  - Mali sektör ve sosyal güvenlik sisteminin ıslahı,
  - Tarımda verimliliğin artırılması,
- gibi alanları kapsayacaktır.

Parasal ve mali disiplinin sağlanmasının yanında yapısal reformların uygulanması, ülkemizde güven ortamını oluşturacak ve belirsizlikleri azaltacaktır. Buna bağlı olarak enflasyonda ve reel faizlerde kalıcı bir düşüş sağlanacaktır. Makro ekonomik istikrarı sağlamaya yönelik para ve maliye politikalarına ilaveten, reel sektörün canlanması için gerekli destek verilecek, üretim, yatırım, ihracat ve istihdamın artırılmasıyla birlikte arzulan büyüme seviyesine ulaşılabilecektir.

AK PARTİ, üstlendiği sosyal sorumlulukların gereği olarak, krizden olumsuz etkilenmiş kesimlerle yakından ilgilenecek, sosyal yardım projelerini uygulamaya koyacaktır. Resmi verilere göre, nüfusumuzun yüzde 15'i açlık sınırının altındadır. PARTİMİZ, insan haklarına ve Anayasaya aykırı olan bu acı tabloya kayıtsız kalmayacaktır. Sosyal politikalar çerçevesinde bu acil sorunun çözümüne öncelik verecektir.

AK PARTİ, açıkladığı ekonomik programların arkasında güçlü bir siyasi irade ile duracaktır. Böylece, ekonomide şiddetle ihtiyaç duyulan güven ve öngörülebilirlik çok kısa zamanda sağlanacaktır.

D- MALİYE POLİTİKALARI

Yüksek kamu borç stokuna bağlı olarak yapılan faiz ödemeleri sonucunda, bütçeler ekonomik, mali ve sosyal politikaları uygulama ve kalkınmayı sağlama araçları olmaktan çıkmış ve faiz ödeme aracı haline gelmiştir.

2001 yılında bütçe harcamalarının GSMH içindeki payı yüzde 45'e yükselirken, sadece faiz ödemelerinin GSMH'ya oranı yüzde 23'e ulaşmıştır. Buna karşılık, yatırım harcamalarının GSMH içindeki payı ise yüzde 2,1 olmuştur. Faiz ödemelerinin

vergi gelirlerine oranı yüzde 103'ü bulmuştur. Bu durum, toplanan vergilerin tamamının faiz ödemelerine gittiğini göstermektedir.

PARTİMİZİN uygulayacağı makro ekonomik politikalarla, borç-faiz kısır döngüsü kırılacak, borç stokunun vade yapısı iyileştirilecek, borç stoku sürdürülebilir bir seviyeye indirilecek, faiz ödemelerinin bütçe üzerindeki baskısı azaltılacak ve böylece bütçeler tekrar maliye politikası aracı haline getirilecektir.

Bütçe üzerindeki faiz yükünün makul seviyelere indirilmesiyle beraber kalkınmamıza hız kazandıracak yatırımlara, kamu çalışanlarının maaş ve ücretlerinde iyileşmeler yapılmasına, eğitim ve sağlık gibi sosyal harcamaların artırılmasına öncelik verilecektir.

1. Kamu Açıkları

Harcamaların gelirlerden fazla olması, kamu açıklarını sürekli olarak artırmıştır. Son 10 yılda, kamu açıklarının GSYİH'ya oranı yüzde 7'den yüzde 16'ya yükselmiştir. Kamu açıklarının GSYİH'ya oranının yüzde 3'den fazla olmamasının Maastricht kriterlerinden biri olduğu dikkate alındığında, ülkemizdeki kamu açığının büyüklüğü daha iyi anlaşılmaktadır.

Kamu açıklarının başlıca nedenleri;

- Cari harcamalarda yüksek reel artışlar,
- Kısa vadeli yüksek reel faizli iç borçlanma,
- Verimsiz ve hantal kamu idaresi,
- Kamudaki istihdam fazlası,
- Kamu harcamalarında savurganlık,
- Yolsuzluklar ve kamu hizmetlerinin maliyetinin yüksekliği,
- Yüksek maliyetle ve verimsiz olarak çalışan KİT'ler,

- Aktüeryal dengeleri bozulmuş sosyal güvenlik sistemi,
- Rasyonel olmayan teşvik, sübvansiyon ve destekleme politikaları,
- Kamu bankalarının görev zararları.

Kamu açıklarının kısa vadeli iç borçlanma ile karşılanması da, ciddi bir iç borç servis yükü getirerek, faiz oranlarının yükselmesine ve kamu açıklarının süreklilik kazanmasına yol açmıştır.

Kamu açıkları, harcamalarda tasarruf ve verimliliğin artırılması yoluyla azaltılacak, vergi oranlarının yükseltilmesi veya yeni vergi ihdası kolaylığına gidilmeyecektir.

PARTİMİZ, ekonomik istikrarsızlık nedeni olan kamu açıklarını azaltmak için kararlı ve süratli bir şekilde aşağıdaki tedbirleri uygulamaya koyacaktır:

- Yapısal reformlar süratle gerçekleştirilecek,
- Uygulamalarda şeffaflık sağlanacak,
- Yolsuzluk ve rüşvetle mücadele edilecek,
- Harcamalarda etkinlik sağlanacak ve verimlilik artırılacak,
- Kaynaklar öncelikli projelere tahsis edilerek yatırım stoku azaltılacak,
- Hukuki ve idari engeller kaldırılarak özelleştirmeye hız verilecek,
- Sosyal güvenlik kuruluşlarının açıklarını kapatacak tedbirler alınacak,
- Teşvik, sübvansiyon ve destekleme politikalarına rasyonel kriterler getirilecek,
- Kamu bankaları, özelleştirilinceye kadar, ticari esaslar dahilinde çalıştırılacaktır.

2. Gelirler Politikası

Kamu finansman ihtiyacının 1990'lı yıllardan itibaren hızla artmasının yanında, ekonomide yaşanan sorunların kamu finansmanını olumsuz yönde etkilemesi, yeni vergilerin ihdası ve mevcut vergi oranlarının artışı sonucunu doğurmuştur. Böylece, vergi yükü artmış ve 2001 yılında GSMH'nın yüzde 33,1 düzeyine kadar yükselmiştir. Ekonomik kriz nedeniyle mükellef sayısı artmadığına göre, kayıtlı mükelleflerin vergi yükleri daha da ağırlaşmıştır. Bu ise ülkemizdeki vergi adaletsizliğini daha da belirgin hale getirmiştir.

- PARTİMİZ, ilke olarak vergi oranlarını düşürecek ve vergi sayısını azaltacaktır.
- Orta vadede toplam vergi gelirini azaltmadan, verginin tabana yayılması, kişi ve kurumları kayıt dışılığa iten nedenlerin kaldırılması ve vergi idaresinde etkinliğin sağlanmasıyla, vergi oranları tedricen indirilecektir.
- Verginin esas amacının gelir toplamak olduğu dikkate alınarak, vergi sistemini karmaşık hale getiren istisna ve muafiyetler basitleştirilecektir.
- Diğer kanunlardaki vergi ile ilgili hükümler vergi kanunları içine alınacak, vergi sistemi basitleştirilecek, günümüz şartlarında uygulanamayan vergiler kaldırılacaktır.
- Vergi düzenlemelerinde, kamu finansmanı öncelikleri yanında, verginin iktisadi birimlere etkisi, ekonomik ve sosyal getirisi, üretim ve istihdama tesiri ile vergi benzeri yükümlülükler dikkate alınacaktır.
- "Vergi barışı projesi" çerçevesinde, kayıt dışılığı kontrol altına almak amacıyla vergide ak sayfa açılacaktır. Bu proje kapsamında, vergi ihtilafları ile ilgili 130 bine ulaşan dosya vergi ve faiz indirim yoluyla tasfiye edilecek; matrah artırımı, tahsilat kolaylığı, stok affı, demirbaş affı gibi yollarla sistemin kayıtlı ekonomiye geçmesinin alt yapısı hazırlanacaktır.

- Geçmişe yürüyen ya da geçmişe esas alan vergi kanunları çıkarılmayacaktır. Mali milat uygulaması kaldırılacaktır.
- Kurum kazançlarının vergilendirilmesinde, gelir ve kurumlar vergisi arasında entegrasyon sağlanacaktır. Böylece, bir yandan kurum kazançları üzerindeki vergi yükü azaltılırken, diğer yandan gerçek kişi kazançlarının daha net tespiti mümkün olacaktır. Bu düzenlemeler AB'ye uyum ve yabancı sermayenin vergilendirilmesi açısından da önem taşımaktadır.
- Menkul sermaye iratlarının vergilendirilmesi ile ilgili olarak yapılan düzenlemelerin basit, kalıcı, uygulama kolaylığı olan, vergi adaletini zedelemeyen nitelikler taşımasına dikkat edilecektir.
- Damga vergisi ve harçlar gibi işleme dayalı vergilerin çoğu kaldırılacak, kalanların ise oranları düşürülerek üst sınır getirilecektir. Böylece olayların ekonomik boyutunun kavranması kolaylaştırılarak gelir, kurumlar ve katma değer vergisi hasılatı artırılacaktır.
- Gelir idaresinin üstlendiği faaliyetler, genel müdürlük çatısı altında verimli bir şekilde yerine getirilememektedir. Gelir idaresinde birimlerin görev ve yetkileri açıkça belirlenecek, mali yönetim esnek ve fonksiyonel bir yapıya kavuşturulacaktır.
- Mükelleflere ve vergi idaresine kolaylık sağlamak amacıyla, mükellefler bilgisayar sistemiyle beyanlarını, tahakkuklarını ve ödemelerini internet üzerinden yapabilecek, uygulamaya konulacak tek sosyal güvenlik numarasıyla mükellefler daha kolay izlenecektir.

3. Kamu Harcamaları

Türk harcama sistemi, karar alıcılara ve topluma doğru bilgi sunacak bir yapıda değildir. Program-bütçe ilişkisi kurulmadığından, bütçe dışında harcama alışkanlığı yaygındır ve bu nedenle bütçe iyi denetlenememektedir.

PARTİMİZİN uygulayacağı kamu harcama reformu şu dört hedefe yönelecektir:

- Makro ekonomik istikrarın sağlanması,
- Kaynakların stratejik hizmet önceliklerine göre tahsisi,
- Kamu hizmetlerinin tutumluluk, verimlilik ve etkinlik ilkelerine göre yürütülmesi,
- Kullanılan mali yetkilerin hesabının verilerek saydamlığın sağlanması.

Yeni mali yönetim anlayışımızla, kamu oyu ve halkımıza daha fazla bilgi verilerek yolsuzluk ve savurganlık önlenmiş olacaktır. Bu yeni yaklaşım, "daha az kaynakla daha çok iş yapma" imkanını sağlayacaktır.

Harcama reformunda hem yeniden yapılanma hem de kalite boyutu dikkate alınacaktır. Bu amaçlara ulaşmak için kararlı bir siyasi iradenin öncülük ettiği ciddi bir değişim programı uygulanacaktır.

PARTİMİZİN bu hedeflere ulaşmak için stratejileri şunlardır:

- Kamu harcamalarında mali disiplin ve şeffaflık sağlanacaktır.
- Bütçe kapsamı gözden geçirilerek nakit ve bütçe birliği sağlanacaktır.
- Harcamacı kamu kuruluşlarında hizmet üretme performansı ile bu kuruluşlara tahsis edilen bütçe arasında irtibat kurulacak, kamunun hizmet performansı bütçe süreci içinde sorgulanacaktır.
- Bütçe, girdileri değil çıktıları finanse edecek şekilde hizmet odaklı olarak yeniden yapılandırılacaktır.
- Bütçenin hazırlık sürecinde etkin bir koordinasyon sağlanacaktır.

- Her yıl bütçe tasarısı ile birlikte Bütçe Politikası Beyannamesi kamu oyuna duyurulacaktır.
- Orta vadeli mali program geliştirilecek, bütçeler "çok yıllık" hazırlanacaktır.
- Bütçe uygulamalarında kamu kuruluşlarına geniş mali yetkiler devredilecek, ancak bu yetkilerin hesabı bu kurumlarca kamu oyuna detaylı olarak verilecektir.
- Kamu yatırım stoku gözden geçirilerek, kaynaklar öncelikli sektörlerdeki uygun projelere yönlendirilecek ve yatırımlar düşük maliyetle ekonomiye kazandırılacaktır. Yatırım programına yeni proje alınmasında, ekonomik ve sosyal fayda-maliyet ölçütleri titizlikle uygulanarak, yatırım stokunun rasyonel olmayan yapıya dönüşmesi engellenecektir.
- Ekonomik ve sosyal altyapı yatırımlarına öncelik verilecek, gereksiz kamu hizmet binaları yapımı, taşıt alımı, lojman ve sosyal tesis gibi verimsiz harcamalar yapılmayacaktır.
- Kamu kurum ve kuruluşlarının bünyelerindeki, döner sermayelerin, vakıfların, derneklerin, sosyal tesislerin ve özel hesapların gelir ve giderlerini objektif esaslara bağlayacak yasal düzenlemeler yapılacaktır. Bu tür gelir ve harcamalar hakkında kamuoyu ve TBMM bilgilendirilecek, gelir ve harcamalar denetlenecektir.
- Cari harcamalarda azami ölçüde tasarruf yapılacaktır. Cari harcamaların bileşiminde vatandaşa doğrudan hizmet sunumu ile ilgili kalemler öncelik taşıyacak, kamu görevlilerinin gereksiz harcamaları kısıllacaktır.

E- BORÇ YÖNETİMİ

2002 Temmuz sonu itibariyle kamunun borç stoku, 130,4 katrilyonu iç ve 121,9 katrilyonu (73,9 milyar dolar) dış olmak üzere, toplam 252,3 katrilyon liraya ulaşmıştır. 2001 yıl sonu itibariyle, kamu kesiminin brüt borç stoku GSYİH'nın yüzde

123'üne, net borç stokunun GSYİH'ya oranı ise yüzde 93 gibi yüksek bir düzeye çıkmıştır.

Maastricht kriterlerine göre kamu net borç stokunun GSYİH'nın yüzde 60'ını geçmemesi gerekmektedir. İç borç stokunun bu derece yüksekliği, faiz ödemelerini de artırmış ve 2001 yılında vergi gelirlerinin tamamı iç ve dış borç faiz ödemelerinde kullanılmıştır.

AK PARTİ'ye göre Türkiye'nin temel ekonomik sorunlarından biri, "borç-faiz kısır döngüsü"dür.

Bu döngü kırılmalı, kamu borç stoku kabul edilebilir ve sürdürülebilir seviyelere indirilmelidir. Bunu sağlamak için; reel faiz oranlarının hızla makul düzeylere gerilemesi, faiz dışı dengede fazla verilmeye devam edilmesi, özelleştirmenin hızlandırılması ve ilave gelirler sağlanması, ekonomide kalıcı bir büyüme ortamına ulaşılması gerekmektedir.

İç borç stokumuzun yüzde 75'inin dövize, enflasyona ve faizlere endekli olması nedeniyle, yukarıda sıralanan şartların sağlanması halinde, borç stokunun sürdürülebilirliği konusunda kısa sürede olumlu bir sürece girilecektir.

Bu temel değerlendirmeler çerçevesinde ve sürdürülebilir bir borç yapısına ulaşabilmek amacıyla:

- Toplumun geniş kesimlerinin ihtiyaçlarını dikkate alan katılımcı bir yaklaşımla güven ve istikrar ortamı oluşturularak, belirsizliklerin ortadan kalkması, beklentilerin olumluya dönmesi ve reel faizlerin makul seviyeye gerilemesi sağlanacaktır.
- Finans sektöründe verimliliğin ve rekabetin artması sağlanacaktır.
- Kamu kesiminde nakit planlaması ve yönetimi çok başlı ve dağınıktır. Şu anda uygulanmakta olan tek hazine hesabı yeterli değildir. Bu sistemden, kamu kesiminde nakit planlamasını ve yönetimini etkin kılacak kamu tek hesabına geçmek için gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

- Kamuda verimsiz harcamalar kısıllanacak, üretken harcamalar artırılacak ve ekonomik aktiviteyi canlandırıcı vergi indirimlerine gidilecektir.
- Kamu borçlanmasında halka arz daha yaygınlaştırılacaktır.
- Borçlanma ile ilgili detaylı bilgiler Hazine tarafından TBMM'ne belirli aralıklarla sunulacaktır.
- Özelleştirme hızlandırılacaktır.
- Kamu bankalarının yeniden yapılandırılması hızlandırılacak, TMSF kapsamındaki bankalar hızla çözüme kavuşturulacaktır.

F- FİNANS SEKTÖRÜ POLİTİKALARI

Türkiye'de mali sistemin yatırım ve üretim faaliyetlerini destekleme fonksiyonu, benzer ülkeler ile kıyaslandığında yetersizdir. Kısa aralıklarla yaşanan finansal krizler, reel sektöre ve kamu maliyesine önemli yükler getirmiş ve ülkemizin sürdürülebilir büyüme ortamına geçmesini engellemiştir.

Finans sisteminde yaşanan sorunların temel nedenleri;

- Finans sektöründe sadece bankacılığın egemen olması,
- Bankacılık sektörünün verimsizliği ve rekabet eksikliği,
- İstikrarsız makro ekonomik yapı ve yüksek kamu açıkları,
- Banka sahiplerince bankaların istismar edilmesi,
- Gözetim ve denetimdeki zayıflıklardır.

PARTİMİZİN finans sektörüne yönelik politikalarının temel hedefi;

- Üretken yatırımları, büyümeyi ve makro ekonomik istikrarı destekleyen,

- Şoklara dayanıklı ve sağlıklı işleyen,
- Ekonomimizin ihtiyaç duyduğu uzun vadeli fonları temin eden,
- Mali sektörün büyümesini sağlayarak, mali derinliği artıran,
- Mali sistemde rekabet koşullarını oluşturan ve
- Sistemin daha etkin ve verimli çalışmasını sağlayan bir finansal sistem oluşturmaktır.

Sağlam kamu maliyesi ve parasal istikrar; sağlıklı, etkin ve istikrarlı çalışan bir finans sistemi oluşturmanın ön koşuludur.

PARTİMİZ finansal piyasaların, araçların ve kurumların daha etkin kullanımını sağlayacak ve yeni kaynakları harekete geçirecek politikalar uygulayacaktır.

Bu çerçevede;

- Bankacılık sektöründe rekabet ortamı sağlanacak, hizmetlerin kalitesini yükseltecek nitelikteki yabancı sermaye girişi desteklenecektir.
- Finansal hizmetlerde çeşitlilik artırılabilecek, özel finans kurumları, risk sermayesi kuruluşları, yatırım bankacılığı, ipotek bankacılığı gibi alanların hukuki altyapısı güçlendirilecek ve bu alanların gelişmesi sağlanacaktır.
- Kalkınma ve yatırım bankaları ile ihracat bankaları etkili konuma getirilecektir.
- Küçük işletmeleri ve yerel üretim faaliyetlerini destekleyen mikro finans kurumlarının ve ihtisas bankacılığının gelişimi desteklenecektir.
- Yurtdışındaki vatandaşlarımızın tasarruflarını ülkemize aktarmalarını sağlayacak yeni finansal araç, politika ve kurumlar oluşturulacaktır.

- Kamu bankaları, ticari esaslara göre yönetilecek, finansal ve operasyonel açıdan yeniden yapılandırılarak, özelleştirilecektir.
- Tarım kesiminin ve küçük ölçekli işletmelerin desteklenmesine ayrılan ödenekler, bankacılık sistemi aracılığıyla kullanılacaktır.
- BDDK ile SPK gibi gözetim ve denetimden sorumlu kurumların, finans sisteminin istikrarını sağlayıcı görev ve sorumluluklarını etkin bir biçimde yerine getirmeleri sağlanacaktır. Kurumlar arasında koordinasyon güçlendirilecek ve faaliyetlerinden kamuoyu bilgilendirilecektir.
- Bankacılık sektörünün gözetim ve denetiminde, banka sahipleri ile yöneticilerinin ve piyasa aktörlerinin sorumluluklarını artıracak düzenlemeler yapılacaktır.
- Mevduat sigorta sisteminin piyasa disiplini bozan ve istismara yol açan yönleri düzeltilerek, kapsam, limit ve yönetim bakımından gelişmiş ekonomilerdekine benzer bir yapıya tedricen kavuşturulacaktır.
- TMSF'nin yeni bir KİT'e dönüşmesi önleneyecek, Fona devredilen alacakların tahsilatı hızlandırılacaktır. Fon bünyesindeki gayri menkul ve iştirakler süratle satılacaktır.
- Sorunlu hale gelen kredilerin ve diğer aktiflerin çözümünü sağlayacak yeni finansal piyasalar, araçlar ve kurumların oluşumu desteklenecektir.
- KOBİ'lerin finansal sektöre olan borçları yeniden yapılandırılacaktır.
- Zorunlu sigortacılığın kapsamı genişletilerek, sigortacılık sektörünün gelişmesi sağlanacaktır.
- Sermaye piyasasında küçük yatırımcılar korunacak, yapay fiyat oluşumu ve "içerden öğrenenler" in ticareti önleneyecektir.

G- KİT'LER ve ÖZELLEŞTİRME

Kamu İktisadi Teşebbüsleri (KİT), faaliyette buldukları sektörlerde tekel veya belirleyici konumdadır. Kamu mülkiyetinin avantajlarını kullanarak riski olmayan bir ortamda çalışmaları piyasa mekanizmasının işleyişini bozmaktadır. Siyasi müdahaleler sonucu ekonomik rasyonelliğini yitirerek kamuya yük haline gelen KİT'lerin özelleştirilmesi kaçınılmaz hale gelmiştir.

Özelleştirmenin temel amacı, ekonomide serbest piyasanın daha iyi işlemesi için gerekli koşulların oluşumunu sağlamak, etkinlik ve verimliliği artırmaktır. Piyasa ekonomisinde kamunun iktisadi rolü, piyasa mekanizmasının iyi çalışması için gerekli düzenleyici ve denetleyici mekanizmaları oluşturmaktır.

PARTİMİZE göre, özelleştirme uygulamalarında başarılı olunamamasının sebepleri şunlardır:

- Uygulamadan sorumlu kurumun özelleştirmeye yeterince yoğunlaşmaması,
- Özelleştirmede önceliklerin tespit edilememiş olması,
- Özelleştirme kapsamına alınacak işletmelerin doğru seçilememesi,
- Siyasi iradenin gizli direnç göstermesi,
- Yapılan özelleştirmelerden bazılarında şaibelerin karışması.

KİT'lerin özelleştirilmesinde kararlı olan PARTİMİZ, özelleştirme sürecini hızlandırmak için aşağıdaki politikaları dikkatle uygulayacaktır:

- Özelleştirme kararı alınırken ilgili KİT yönetiminin görüş ve önerilerine başvurulacaktır.
- Özelleştirme sürecini hızlandıracak hukuki ve idari düzenlemeler yapılacak ve Özelleştirme İdaresi, esnek ve karar sürecini kısaltacak dinamizme kavuşturulacaktır.

- Özelleştirmeler sonucunda ortaya çıkabilecek işsizlik sorununun çözümüne yönelik gerekli önlemler alınacaktır.
- Özelleştirme işlemlerinde şeffaflık esas olacak ve kamuoyu düzenli olarak bilgilendirilecektir.
- Yurtdışında çalışan vatandaşlarımızın özelleştirme uygulamalarından faydalanmaları özendirilecektir.
- Özelleştirme sürecindeki KİT'ler, piyasadaki konumları ve faaliyetleri itibarıyla; üç gruba ayrılarak özelleştirilmelerinde farklı stratejiler geliştirilecektir.

1. Piyasa mekanizması içerisinde faaliyet gösteren KİT'ler acilen özelleştirilecektir.

2. Tekel niteliğini haiz veya hakim konumda olma ve piyasayı yönlendirme gücüne sahip KİT'ler, özelleştirme sonucunda ortaya çıkabilecek piyasa aksaklıklarının önlenmesine, rekabetin tesis edilmesine ve/veya tüketicinin korunmasına yönelik her türlü düzenleyici tedbirler alındıktan sonra özelleştirilecektir.

3. Tarımsal destekleme ile ilgili KİT'lerin özelleştirilmesi, tarım politikaları ile birlikte bir bütün olarak değerlendirilecek ve gerekli tedbirler alınmasını müteakip özelleştirmeye geçilecektir.

H- ENFLASYONLA MÜCADELE

25 yıllık dönemde, belli aralıklarla uygulamaya konulan istikrar programlarına rağmen, enflasyonda kalıcı bir düşüş sağlanamamış, enflasyon sürekli bir artış eğilimi göstermiştir. 2001 yılı itibarıyla sadece dört ülkenin (Angola, Kongo, Zimbabve ve Beyaz Rusya) enflasyon oranı Türkiye'nin üzerinde kalmıştır.

Ekonomik programımızın hedefi, enflasyonu tek haneli rakamlara indirmektir.

Yüksek enflasyonda etkili olan temel unsur, yüksek kamu açıklarının Merkez Bankası kaynaklarından veya çok

yüksek maliyetli iç borçlanma yoluyla finansmandır. KİT'lerdeki zararların fiyat ayarlamalarıyla giderilmeye çalışılması, enflasyonist süreçte etkili olan diğer bir faktördür.

1990'lı yıllar boyunca kamu kesiminin mali sistem üzerindeki baskısı giderek artmıştır. Mali derinleşmenin yeterince sağlanamadığı bir ortamda, faiz oranları yükselmiş, vadeler kısalmıştır. Böylece, enflasyonist beklentiler süreklilik kazanmıştır.

Türkiye'de enflasyonist süreç kendi kendini besleyen bir yapıya dönüşerek, enflasyon Türk Lirasının enflasyona paralel değer kaybı kamu fiyatları, ücret ve diğer gelirlerin enflasyona göre artırılması enflasyonist beklentilerin artması enflasyonun yeniden tırmanması şeklinde işleyen bir kısır döngü oluşturmuştur.

Uygulayacağımız ekonomik programda, para politikasının fiyat istikrarını esas alan stratejisi korunacaktır. Mali disiplinin sağlanmasına öncelik veren maliye politikalarıyla, Merkez Bankasının enflasyonla mücadelede etkinliği sağlanacaktır. Finans sektörüne yönelik reform programımız da, para politikasının enflasyonla mücadelede etkinliğinin artmasına yardımcı olacaktır.

PARTİMİZİN yapısal reform programı; başta kamu kesimi olmak üzere ekonomide verimliliği, esnekliği ve rekabet artışını sağlayacak, enflasyonla mücadeleye önemli katkıda bulunacaktır. Mali ve parasal disiplinle eş zamanlı olarak uygulanacak olan yapısal reformlar, üretim kapasitesinin genişlemesini ve en üst düzeyde kullanımını sağlayarak, enflasyonun aşığı çekilmesinde etkili olacaktır.

Güvenli piyasa koşullarında reel faizler makul ve sürdürülebilir düzeylere çekilecektir. Böylece, kamu kesimi finansmanındaki dar boğazlar aşılabilecek, yüksek reel faizlerin enflasyonist baskısı önemli ölçüde azalacak ve enflasyonla mücadelenin maliyeti en aza indirilecektir.

I) REEL SEKTÖRÜN CANLANDIRILMASI

Ekonomik kriz nedeniyle yatırımlar durma noktasına gelmiş, yüz binlerce esnaf kepenklerini kapatmış, büyük bölümünü kalifiye elemanların oluşturduğu milyonlarca insanımız işsiz kalmıştır. Reel sektörle ilgili sorunlar, çok geniş bir toplum kesimini ilgilendirdiği halde, uygulanan ekonomik programlarda reel sektör tamamen ihmal edilmiştir.

PARTİMİZ, uygulayacağı maliye ve para politikalarına paralel olarak, reel sektör için acil önlemler alacaktır.

Reel sektör politikalarımızın temel amaçları:

- Kriz nedeniyle kapasitelerinin altında çalışan tesislerdeki üretimi artırmak,
- Sermaye yetersizliği nedeniyle kapanan karlı işletmelerde üretimi başlatmak,
- Durma noktasına gelen yeni yatırımları hızlandırmak suretiyle gerçek anlamda bir yatırım seferberliği için gerekli ortamı oluşturmaktır.

Türkiye'de işsizliği önlemenin en önemli yolu, reel sektörün üretimini artırmaktır. Reel sektörün sorunlarının aşılması için, öncelikle güven ortamının tesis edilerek siyasi ve ekonomik istikrarın sağlanması şarttır. Böylece, ekonomide öngörülebilirlik artacak, reel sektör kuruluşlarının geleceğe yönelik kararlarını daha kolay almaları sağlanacaktır.

Ayrıca, reel sektör için şeffaf, adil, yerinden ve etkin bir destekleme sisteminin oluşturulması gerekmektedir. Reel sektörün sorunlarının çözümüne yönelik olarak bu genel politikalar çerçevesinde;

- Yatırımcıların önündeki idari ve bürokratik engeller kaldırılacak, mevzuat basitleştirilecektir.
- Kamu borç stokunun azaltılmasıyla beraber, kamunun finans sektöründeki fonların çok önemli bir bölümünü

emmesi sona erecek, finans sektörü bu kaynakları özel sektör kuruluşlarına yönlendirebilecektir.

- Sistem dışına kaçmış olan tasarruflar, güven ortamının sağlanmasına paralel olarak, finans sistemine geri dönmeye başlayacaktır. Finans sistemi bu yeni kaynakları reel sektöre kredi olarak kullanılabilecektir.
- Reel sektörün en önemli gider kalemlerinden biri olan faiz giderleri, faiz oranlarının düşmesiyle beraber önemli ölçüde azalacaktır.
- KDV, kurumlar vergisi, gelir vergisi gibi vergilerin oranları düşürülecek, kayıt dışı ekonomik faaliyetler önlenecek, kayıtlı işletmeler aleyhine işleyen haksız rekabet engellenecektir.
- İşçilerden alınan gelir vergisi ve sigorta primlerinin kabul edilemez boyutlara ulaşması, istihdamın kayıt dışına yönelmesine sebep olmuştur. İstihdamdan alınan gelir vergisi ve sigorta primleri azaltılarak hem reel sektörün işçilik maliyetleri düşürülecek, hem de çalışanların kayıt altına girmesi sağlanarak sosyal güvenlik hakları korunacaktır. Böylece yeni istihdam imkanları oluşturulacaktır.
- Kamu açıklarını kapatmak amacıyla, son yıllarda enerji ve haberleşme gibi sanayinin temel girdilerinin fiyatları üzerine çok yüksek vergiler uygulanmış, fiyatlar dünya standartlarının çok üzerine çıkmıştır. Bu vergiler, reel sektörün uluslararası rekabet gücü kazanmasına ve ihracat potansiyelini artırmasına imkan verecek standartlara çekilecektir.
- Enerji sektöründe arz-talep dengesi kurularak, verimliliği artırıcı girişimler desteklenecek, yerli sanayimizin rekabet gücünü artırmak için daha ucuz ve güvenli bir enerji arzı sağlanacaktır.
- Teşvik tedbirlerinin mahalli kurumlar veya meslek kuruluşlarınca yürütülmesi yönünde yasal düzenlemeler

yapılarak, hem bürokratik işlemler azaltılacak, hem de sağlanan teşviklerin amacına uygun olarak kullanılmasını izlemek kolaylaşacaktır.

- KOBİ'lere uygun maliyetli yatırım ve işletme kredileri kullanılacak, kredilere aracılık eden bankaların sayısı artırılarak, tüm özel bankalar ve özel finans kurumları sisteme dahil edilecektir.
- KOBİ yatırımlarında risk sermayesi uygulamaları geliştirilecektir.
- KOBİ borsaları oluşturulacak, KOBİ'lerin hisse senetlerinin bu borsalarda işlem görmesi sağlanacaktır.
- Bölgesel ve sektörel ayrımlar gözden geçirilerek, bölgeler arasındaki dengesizliklerin giderilmesine yönelik destekler yeniden belirlenecektir. Bu çerçevede, gelişmişlik düzeyi çok düşük olan illerdeki yatırımlara, uzun süreli vergi muafiyetleri, arazi ve arsa tahsisi, düşük istihdam vergisi gibi teşvikler uygulanacaktır.
- Kalkınmada öncelikli yörelerdeki organize sanayi bölgeleri ile bazı büyük illerdeki alt yapısı hazırlanmış sanayi bölgelerinde yatırımcılara bedelsiz olarak arazi tahsis edilecek, sağlanacak diğer desteklerle buralar birer cazibe merkezi haline getirilecektir.
- Türk üreticilerinin "dahilde işleme rejimi" ve gümrükteki yanlış uygulamalar nedeniyle haksız rekabete uğramaları önlenecektir.

J- YABANCI SERMAYENİN CEZBEDİLMESİ

Türkiye'nin hızlı ve istikrarlı bir kalkınma dönemine girmesi için yabancı sermaye büyük önem taşımaktadır. Yabancı sermayeyi iki ayrı başlıkta incelemek gerekmektedir: Birincisi "portföy yatırımları", ikincisi "doğrudan yabancı yatırımlar".

Sadece portföy yatırımlarına, yani sadece sıcak para akışına dayanan büyüme modellerinin sakıncaları Türkiye'de

yaşanan krizlerde açık bir şekilde ortaya çıkmıştır. Portföy yatırımlarının yanı sıra, doğrudan yabancı yatırımlara da önem vermek gerekmektedir.

2000 yılında dünyadaki doğrudan yabancı yatırım akımı toplam 1,2 trilyon doları geçmiştir. Ülkemizde ise bu rakam yıllık 1 milyar doların bile altında seyretmektedir.

Türkiye'nin de aralarında bulunduğu gelişmekte olan ülkelerin kalkınmasında doğrudan yabancı yatırımlar çok büyük önem taşımaktadır. Doğu Avrupa, Uzak Doğu ve Latin Amerika'daki gelişmekte olan ülkelere bakıldığında, bu ülkelerin kalkınmasının finansmanında ve bu ülkelere ileri teknoloji aktarımında doğrudan yabancı yatırımların büyük rol oynadığı görülmektedir.

Türkiye'de yabancı sermayenin önünde çok büyük engeller vardır. Siyasi ve ekonomik istikrarsızlık, hukuki altyapının yetersizliği, yargının yavaş işlemesi, yolsuzluklar, bürokratik zorluklar, yasaların sık sık değiştirilmesi, yazılı mevzuatın uygulanmaması, uygulamaların yazılı olmaması, vergiye tabi kazançların enflasyondan arındırılmaması, mali tabloların şeffaf ve güvenilir olmaması gibi konular Türkiye'ye yabancı sermaye akışının önünde büyük engeller oluşturmaktadır.

Doğrudan yabancı sermaye girişlerinin artırılması için aşağıdaki politikalar uygulanacaktır:

- Siyasi ve ekonomik istikrar sağlanacak, güven ortamı oluşturulacak, geleceğe ilişkin belirsizlikler giderilecektir.
- Evrensel standartlara uygun, açık ve net tanımlanmış bir hukuk düzeni, güvenilir ve işleyen bir adalet mekanizması, garanti altına alınmış mülkiyet hakları sağlanacaktır.
- Vergiye tabi kazancın tespit edilmesinde enflasyondan arındırılmış muhasebe teknikleri uygulanacaktır.

- Avrupa Birliği'ne tam üyelik sürecinde somut ve samimi adımlar atılarak, özellikle Avrupa Birliği firmalarının Türkiye'ye yatırım yapması için gerekli ortam hazırlanacaktır.
- Yabancı sermaye ile ilgili kurum ve kuruluşların görev ve yetkileri yeniden belirlenecek, yatırımcıların muhatap olacağı tek bir yetkili makam oluşturulacaktır.
- Yabancı yatırımlarla ilgili prosedürler hızlandırılacak, sonuçlandırılması kesin sürelerle bağlanacaktır.
- Yabancı yatırımcılara yönelik yurt dışı tanıtım faaliyetleri geliştirilecek, "Türkiye"nin uluslararası bir marka olması sağlanacaktır.
- Özelleştirme işlemlerinde yabancı sermayenin de etkin olması için gerekli adımlar atılacaktır.
- Fikri mülkiyet hakları ve rekabetin korunması konularındaki kurumsal ve yapısal eksiklikler giderilecektir.
- Serbest bölgelerin daha etkin bir şekilde kullanılması ve yabancı yatırımcılara daha iyi tanıtılması sağlanacak, vergi muafiyetleri devam ettirilecektir.
- Uluslararası Finans Kurumu (IFC) ile Dünya Bankası'nın iştiraki olan Yabancı Yatırımlar Danışmanlık Servisi (FIAS) tarafından yapılan çalışmaların sonuçlarını içeren raporda yer alan diğer öneriler de dikkate alınacaktır.

K- YENİ BİR İHRACAT HAMLESİ

PARTİMİZİN ekonomik büyüme modelinin en önemli unsuru ihracattır. Sanayimizin uluslararası rekabet edebilecek bir verimliliğe ulaşması ve Türkiye'nin dünyaya açılıp global ekonomik sisteme tam entegre olmuş bir ülke haline gelmesi için de ihracatın gelişmesi büyük önem taşımaktadır.

PARTİMİZ ihracatçılarımıza her konuda tam destek verecek, ülkemizde yeni bir ihracat hamlesinin başlamasını sağlayacaktır.

Türkiye'nin ihracat hacmi özellikle 1980'den sonra önemli ölçüde artmış, ekonomimiz belli ölçüde Dünya'ya açılmıştır. Ancak, iyi planlanma ve yönlendirme yapılamadığından, verimlilikte ve kapasitede yeterli artışlar sağlanamamıştır. Siyasi ve ekonomik istikrarsızlık, kurlarda meydana gelen büyük dalgalanmalar ve bunlara bağlı olarak oluşan güvensizlik ortamı nedeniyle, Türkiye'de ihracat istikrarlı bir büyüme gösterememiştir.

İhracatta sektörel bağımlılık oluşmuş, katma değeri yüksek ve yüksek teknolojiye dayalı ürünlerin ihracatında yeterli ilerleme sağlanamamıştır.

İhracatımız ağırlıklı olarak AB ülkelerine yönelmiş, diğer büyük pazarlara ve komşu ülkelere ihracatımız sınırlı kalmıştır. Bu da ihracatta bölgesel bağımlılık oluşturmuştur.

Türkiye'nin komşu ülkelerle ticareti çok düşük seviyede kalmıştır. PARTİMİZ komşularımızla olan ticaretin gelişmesini, bölgesel kalkınmanın en önemli kaynağı olarak görmektedir. Komşularla ticaretimizin gelişmesi bölgesel güvenliğe de önemli katkılar sağlayacaktır.

Türkiye, hem ürün ihracatında, hem de hizmet ihracatında sahip olduğu potansiyeli kullanamamaktadır. İhracatımızın istikrarlı ve yüksek bir artış trendini yakalayabilmesi için aşağıdaki önlemler alınacaktır:

- Küreselleşmenin olumsuz etkilerinden korunmak ve sektörel bağımlılıktan kurtulmak için, özel sektör katılımı ile yeni bir stratejik planlama yapılacaktır. Dünya'daki eğilimler ve özel sektörün tercihleri dikkate alınarak, Türkiye'nin rekabet üstünlüğüne sahip olduğu ve yüksek katma değerli sektörler belirlenecektir. Bu sektörler uluslararası normlar çerçevesinde desteklenecektir.

- Bölgesel bağımlılıktan kurtulabilmek amacıyla yeni pazarlara yönelmek gerekmektedir. Bu kapsamda, başta Bağımsız Devletler Topluluğu, Ortadoğu ve Karadeniz olmak üzere, Merkezi ve Doğu Avrupa, Kuzey Amerika, Uzakdoğu, Latin Amerika ve Afrika Ülkeleri pazarlarına ağırlık verilecektir. Komşularımızla olan ticaretimizin artırılması için azami gayret gösterilecektir.
- Türkiye'nin uluslararası markalara sahip olması yönünde özel sektörün başlatacağı girişimler desteklenecektir.
- İhracatçı firmaların en önemli girdilerini oluşturan enerji, istihdam ve haberleşme üzerindeki yüksek vergiler düşürülecek, ihracatçılarımızın uluslararası piyasalarda kolaylıkla rekabet etmeleri sağlanacaktır.
- Döviz kurlarında istikrar sağlanacak, vadeli döviz piyasaları oluşturularak ihracatçıların döviz kurlarını sigorta ettirebilmeleri imkanı getirilecektir.
- Kamu borç stokunun azaltılmasıyla beraber, kamunun finans sektöründeki fonların çok önemli bir bölümünü emmesi sona erecek, finans sektörü bu kaynakları ihracatçı firmalara yönlendirebilecektir.
- Eximbank ihracat hamlemizin motoru olacaktır. Eximbank yeniden yapılandırılarak kaynakları güçlendirilecek, işletilmesiyle ilgili bürokratik engeller kaldırılacak ve teminat konusunda ihracatçılara kolaylıklar sağlanacaktır.
- Bugün büyük bir sorun haline gelen ihracatta KDV iadeleriyle ilgili bürokrasi azaltılacak, iadelerin hızlı bir şekilde yapılması sağlanacaktır.

L- UCUZ ve GÜVENLİ ENERJİ

Sürdürülebilir bir kalkınma ve küresel ölçekte rekabet edebilir bir ekonomi yaratmanın en önemli araçlarından biri enerji politikalarıdır.

Geçmiş hükümetler, son dönemde uyguladıkları politikaları ile enerji alanını Türkiye için acil ve içinden çıkılması zor bir sorun haline getirmişlerdir.

Ülkemizin öngörülebilir büyüme perspektifleri ile bağdaşmayan "al-ya da öde" anlaşmaları, imtiyaz ve işletme hakkı devir sözleşmeleri, Türkiye'yi taşınması giderek zorlaşan bir mali külfet ile karşı karşıya bırakmaktadır.

Bu mali külfet, yüksek birim fiyatlar ve yüksek vergilerle tüketicilere aktarılması; enerji tüketimini caydıran, büyümeyi yavaşlatan, yerli sanayimizin rekabet edebilirliğini azaltan ve yabancı sermaye yatırımlarını engelleyen sonuçlar doğurmaktadır.

Son dönemde yaşadığımız ekonomik krizler ve negatif büyüme olgusu sorunu daha da derinleştiren bir etki yaratmıştır.

PARTİMİZİN enerji politikalarının temelini, enerjinin ucuz ve güvenilir bir şekilde temin edilmesi, rekabete dayalı bir enerji piyasası oluşturulması, vatandaşın bütçesindeki yükün azaltılması, çevre ve insan sağlığının korunması oluşturmaktadır.

Söz konusu amaçların gerçekleştirilmesi için;

- Yenilenebilir ve alternatif enerji kaynaklarına yönelinecektir.
- Çevrenin korunması amacıyla, temiz enerji kaynakları ve dönüşüm teknolojilerinden yararlanılacaktır.
- Üretim, iletim, dağıtım ve servis sağlamada verimlilik artırılacaktır.
- Enerji piyasası rekabetçi hale getirilerek, daha ucuz enerji sağlanacaktır.
- Komşularımızdaki petrol ve doğal gazın Dünya pazarlarına açılmasında ülkemizin dağıtım terminali olma imkanları iyi değerlendirilerek, enerjide bölgesel güç haline gelinecektir.

2001 yılında 126,9 milyar kWh/yıl olan enerji talebinin, 2010 yılında 270 milyar kWh/yıl düzeyine yükseleceği tahmin edilmektedir. Bu talep artış oranlarının sürdürülebilir bir şekilde karşılanabilmesi için aşağıdaki politikalar uygulanacaktır:

- Elektrik enerjisi sektöründe rekabeti esas alan ve bu suretle kaliteyi artırıp maliyetleri aşağıya çekmeyi hedefleyen liberal politikalar benimsenerek sektörde özelleştirme hızlandırılacaktır.
- Elektrik enerjisi alanında Avrupa ve bölge ülkeleri ile elektrik alış verişine imkan sağlayacak iletim altyapısının ve piyasa düzeninin geliştirilmesine önem verilecektir.
- Halen yüzde 65 olan enerjide dışa bağımlılığın azaltılması için güneş, rüzgar, jeo-termal ve bio-mas gibi yerli ve alternatif kaynaklara yönelinecek, yerli linyit ve hidroelektrik projeler süratle hayata geçirilecektir.
- Dışa bağımlı doğal gazın kullanıldığı enerji santrallerine alternatif veya ikame yatırım olarak, gerekli güvenlik ve çevre koruma önlemleri alınarak, nükleer enerji santralleri kurulacaktır.
- Elektrik kesilmeleri ve voltaj değişiklikleri, sanayide önemli kayıplara neden olmaktadır. Tüketicilere sağlanan enerjinin kalite ve sürekliliğinin sağlanması için dağıtımdaki aksaklıkları giderici önlemler alınacaktır.
- İletim, dağıtım ve faturalandırma aşamalarında ortaya çıkan yüksek kayıp ve kaçak oranlarının, kabul edilebilir değerlere çekilmesi için gerekli önlemler alınacaktır.
- Doğal gaz kullanımının yaygınlaştırılmasına yönelik projelere hız verilecektir.
- Hazar bölgesinin doğal gaz ve petrolünün ülkemiz üzerinden dünya pazarlarına nakline yönelik politikalar sürdürülecektir.
- Petrol ve doğal gaz politikalarımız dış politikamız ile uyumlu hale getirilerek, kardeş Orta-Asya ve Kafkasya

ülkeleri ile ilişkilerimizde birleştirici bir unsur olması sağlanacaktır.

- Çevrenin bir değer ve maliyet unsuru olduğu dikkate alınarak, enerji dönüşüm işlemleri sırasında ortaya çıkan kirleticiler titizlikle kontrol edilecektir.

M- MADENCİLİK

Ülkemizde oldukça çok sayıda maden türü olmasına rağmen, bilinen maden kaynaklarımız miktar ve işletilebilirlik açısından istenilen düzeyde değildir.

Madencilik sektöründe; arama faaliyetlerine ağırlık verilerek ekonomik olarak işletilebilir madenrezervlerimizin artırılması, sanayi ve enerji sektörlerinin hammadde taleplerinin ucuz ve güvenli bir şekilde sağlanması ve işlenmiş mal ihracatımızın artırılması amaçlanmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda;

- Maden arama ve üretiminde, yerli ve yabancı sermayenin sektöre yönelmesini özendirerek bir yatırım ortamı oluşturularak, özel kesimin maden arama faaliyetlerine yönelmesi için gereken alt yapı desteği verilecek; sektörün riskli olması nedeniyle, bu sektöre özgü bir teşvikler uygulanacaktır.
- Arama faaliyetleri ile uğraşan kamu kurumlarımızın yurt içi ve yurt dışında özel kesime ait firmalar ile arama faaliyetlerinde bulunabilmesi için gerekli alt yapı oluşturulacaktır.
- Maden arama ve işletme aşamalarında bürokrasiyi azaltıcı tedbirler alınacaktır.
- Ülkemizde büyük bir mermer potansiyeli bulunmaktadır. Bu potansiyelin harekete geçirilerek mermercilik sektörünün canlandırılması için bu sektör ihracata yönelik olarak desteklenecektir.

- Maden ürünleri üretiminde, çevreye zarar verilmemesine büyük özen gösterilecektir.
- Kamuya ait bütün maden işletmeleri aşamalı olarak özelleştirilecek, stratejik önemi haiz madenler için farklı özelleştirme metotları uygulanacaktır.

Dünya bor rezervlerinin yüzde 65'i ülkemizde bulunmaktadır. Türkiye, Dünya bor pazarının ABD'den sonra ikinci büyük üreticisi ve piyasa yapıcısı konumundadır. Ürettiğimiz borun yüzde 95'i ihraç edilmektedir. Ülkemiz açısından ekonomik ve stratejik önemi haiz "milli maden" niteliğinde olan bor madenlerimiz için aşağıdaki çerçevede bir program uygulamaya konulacaktır:

- Bor işletmeleri Eti Holding bünyesinde özerk bir yapıya kavuşturulacaktır.
- Rafine bor üretiminin artırılmasına yönelik yatırımlar hızla tamamlanacaktır.
- Bor madeninin kullanım alanını artırmak amacıyla, Bor Araştırma Enstitüsü kurulacak, araştırma faaliyetleri için kaynak ayrılacaktır. Özel sektörün, bor cevherinin hammadde olarak kullanıldığı uç ürünlerin (cam elyafı, perborat gibi) üretimine girmesi özendirilecektir.
- Gelişmekte olan hidrojen enerjisi sektöründe borun önemi artmaktadır. Bu konu ile ilgili çalışmalar takip edilecek, gerektiğinde bor işletmesinin bu çalışmalara girmesi sağlanacaktır.

N- ULAŞIM HAMLESİ

Ekonomik ve sosyal yaşamın ihtiyaçlarının yerinde, zamanında ve güvenli biçimde karşılanabilmesi için, ülke ekonomisinin en önemli alt yapılarından biri olan ulaştırma sisteminin sağlıklı bir biçimde çalıştırılması gerekmektedir.

Ulaştırma alt sektörlerinin hemen hepsinde, plansız, birbirinden bağımsız ve kısa vadeli çözümlere yönelmesi,

ülkemizdeki ulaştırma sisteminin en önemli sorunu olarak gözükmektedir.

- PARTİMİZİN sektöre yönelik birinci önceliği, ulaşımın alt sektörleri arasındaki bütünleşmenin temini, ekonomik büyüme amacına en fazla katkının sağlanması ve çevreyi tahrip etmeyen bir ulaştırma alt yapısının oluşturulmasıdır. Bu amaçla, ülke ekonomisinin ve sosyal hayatın beklentilerine uygun ulaştırma alt yapısını oluşturmak üzere, taşıma türleri arasında dengeyi sağlayacak bir ulaştırma ana planı hazırlanacaktır.
- Ulaştırma alt sektörlerinin tamamını ele alan bir ulaştırma bilgi sistemi geliştirilecektir.
- AK PARTİ, ülkemizde yıllardır adeta kaderine terk edilen demir yollarımızın, özel sektörle birlikte ve çağdaş işletmecilik anlayışı çerçevesinde geliştirilmesine özel öncelik verecektir. TCDD Genel Müdürlüğü, bu amaçla yeniden yapılandırılacaktır.
- Türkiye'nin coğrafi konumuna ve uluslararası su yolları ve enerji kaynaklarına yakınlığı dikkate alınarak, Avrupa-Asya trafiği için ulaştırma sektörlerinin tamamını kapsayan entegre bir taşımacılık sistemi geliştirilecektir.
- Ülkemizin konumuna uygun olarak, komşu ülkelerle ortak yatırım imkanları araştırılacak, Kafkasya ve Orta Asya ülkelerinin ulaştırma sistemlerinin geliştirilmesine de teknik destek sağlanacaktır.
- Uzun yıllardır gündemde olan Boğaz Demiryolu-Tüp Geçişi ve Gebze-Halkalı banliyö hattı projeleri biran önce hayata geçirilecektir.
- Türk deniz filosunun, taşımacılıkta yüzde 30'lara düşen payının yüzde 50'lere yükselmesini sağlayacak projelere destek verilecektir.
- Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğini müteakip kabotaj tekelinin kalkacağı da dikkate alınarak, yük ve yolcu

taşımacılığında deniz taşımacılığının etkinleştirilmesi sağlanacaktır.

- Özellikle Ege ve Karadeniz bölgelerinde, tarifeli yük ve yolcu taşımasına yönelik deniz ulaşım projelerine destek verilecektir.
- Limanlar, merkezi idarenin denetiminde, bağımsız birer işletme şeklinde yönetilerek, uluslararası rekabete hazır hale getirilecektir.
- Gemi inşaat sektörü, yerli ve yabancı armatörlerin gemi ihtiyacını karşılayacak şekilde desteklenecektir.
- Hava limanlarının teknik alt yapı ve standartları yükseltilecek ve özel havacılık işletmelerinin kurulması desteklenecektir.
- Karayolu alt yapısı, trafiğin gerektirdiği kesimlerde, bölünmüş yol sistemi ile güçlendirilecek, ana güzergahlardaki kuzey-güney bağlantıları iyileştirilecek, kara yollarımızda trafik kazalarının yoğunlaştığı kara noktaların ortadan kaldırılmasına olağanüstü önem gösterilecektir.
- 15.000 kilometre karayolu duble yol haline getirilecektir. Özellikle büyük yük çeken bazı ara arter durumundaki devlet karayolları, bir seferberlik anlayışı içinde en kısa zamanda duble yola dönüştürülecektir. Böylece, trafik kazaları önemli ölçüde azalırken, bu yolların çevresindeki alanların daha hızlı gelişmesi ve bölgesel gelişmede denge sağlanacaktır.
- Otoyol yapım ve işletiminin özel sektör tarafından gerçekleştirilmesine yönelik uygulanabilir finansman modelleri geliştirilecektir.

O- TURİZMİN GELİŞTİRİLMESİ

Türkiye sahip olduğu doğal çevre değerleri, tarihi ve

kültürel birikimi, tanıma fırsatı bulan herkesi hayran bırakan insanlarıyla olağanüstü turizm potansiyeline sahiptir.

1980’li yıllardan itibaren, dinlence turizmi alanında yapılan yatırımlar, Avrupa pazarlarında önemli bir yer edinmemizi ve turizm sektörünün ekonomimiz içindeki payının artmasını sağlamıştır.

Ancak, turizm bölgelerinin planlanması aşamasından başlayan bazı sorunlar, özellikle merkezden planlama ve yönetme anlayışının yarattığı sıkıntılar nedeniyle, kıyı şeritlerinde yanlış uygulamalar yapılmıştır. Bu yanlışlıkların giderilmesi için kıyı şeridi turizminin yeni bir anlayışla ele alınarak yapılandırılması gerekmektedir.

Ülkemizin zengin turizm potansiyeli harekete geçirilerek, dünya turizm pastasında önemli bir yer tutan iş-kongre, fuar, spor ve kültür turizmi alanlarında, dinlence turizminde edindiğimiz konuma gelmemizi sağlayacak bir hamle başlatılmalıdır. Turizm sektöründeki yatırım ve pazarlama önceliklerinin tedricen “kent turizmi” başlığı altında toplanabilecek bu alanlara yönlendirilmesinin zamanı gelmiştir.

Bu gelişmeler ışığında;

- Sürdürülebilir turizmin gereği olarak, turizm alanındaki tüm uygulamalarda doğal-kültürel ve sosyal çevrenin talep ve gereklerini göz önünde bulunduran bir anlayış benimsenecektir.
- Turizm sektöründe yönetim, yatırım ve pazarlama alanlarındaki tüm politikalar, mevcut “ürün ve işletme” odaklı anlayıştan kurtarılarak, fiziki, kültürel ve sosyal çevre uyumu içinde tasarlanmış “destinasyon” odaklı bir anlayışa kavuşturulacaktır.
- Turizm Bakanlığı, sektörel örgütler ve yerel yönetimlerin yetki, sorumluluk ve ilişkileri, yukarıda ifade edilen anlayış içinde yeni bir yasal çerçeveye kavuşturulacaktır. Bu düzenlemeler ile sektör örgütlerinin ve yerel yönetimlerin yetki ve imkanlarını artıran mevzuat alt yapısı geliştirilecektir.

- Bir turizm ülkesi olarak “Türkiye” markasının oluşturulmasına dönük tanıtma projelerine önem verilecek, bu projelerin özellikle dış ticaret ve yabancı sermaye politikalarımız ile koordinasyonu gözetilecektir.
- İstanbul, sahip olduğu devasa turizm potansiyeli ile özel olarak ele alınacak ve yerel yönetimlerle işbirliği halinde bu potansiyelin harekete geçirilmesi için tüm katkıları sağlanacaktır.
- Sektörün istihdam oluşturmadaki gücü göz önünde bulundurularak, turizme özel insan kaynakları programları geliştirilecektir.
- Turizmin sağladığı pazar ve tanıtma imkanları doğru değerlendirilerek, geleneksel el sanatlarımızın canlı bir sektör haline getirilmesi sağlanacaktır.
- Turizm yatırımları, “bölge geliştirme” anlayışı içinde, yabancı sermayenin cezbedilmesinde başvurulacak önemli alanlardan biri olarak değerlendirilecektir.

TARIM ve HAYVANCILIK

VII. TARIM ve HAYVANCILIK

Türkiye’de tarım sektörü yıllarca ihmal edilmiş, özellikle son yıllarda yaşanan derin ekonomik krizden çiftçilerimiz, köylülerimiz çok olumsuz etkilenmiştir. Uygulanmakta olan ekonomik program da tarım sektörünün problemlerine çözüm getirememiş, çiftçilerimiz daha da zor duruma düşmüştür.

Son yıllarda mazot, gübre, ilaç, tohumluk, makine gibi tarım girdilerinin fiyatlarında büyük artışlar meydana gelirken, tarım ürünlerinin fiyatlarındaki artış sınırlı kalmıştır. Örneğin, 1998 yılında 2 kilo buğday parasıyla 1 litre mazot alabilen köylümüz, bugün ancak 6 kilo buğday parasıyla 1 litre mazot alabilmektedir.

Tarım işletmelerinin verimli çalışmasında, ölçek ekonomisi çok önemlidir. Türkiye’de tarım arazilerinin nesilden nesle bölünerek intikal etmesi, ortalama tarım işletme alanının gittikçe küçülmesine ve tarımda verimin düşmesine sebep olmuştur.

Türkiye’de tarım sektörünün GSMH içindeki payı yüzde 14’e gerilemiştir. Öte yandan toplam sivil istihdamın yaklaşık yüzde 40’ı tarım sektöründe çalışmaktadır. Bu nedenle, tarım sektörü sadece ekonomik politikalar kapsamında değil, öncelikli olarak sosyal politikalar kapsamında ele alınmalıdır.

Avrupa Birliği’ne üye ülkelere bakıldığında, tarım sektöründe çalışanların, toplam çalışanlara oranının sadece yüzde 4 civarında olduğu görülmektedir. Buna rağmen 2001 yılında AB’nin tarım sektörüne verdiği destek 104 milyar Euro olmuştur. AB çiftçilerinin gelirinin yüzde 35’ini devlet destekleri oluşturmaktadır. Bu oran, serbest piyasa ekonomisinin önderliğini yapan ABD’deki çiftçiler için bile yüzde 21’dir.

Tüm bu verilere bakıldığında, Türkiye’de devletin tarım sektörüne destek vermek zorunda olduğu apaçık ortadadır. Önemli olan, bu desteğin ne tür projelerle ve nasıl verileceğinin iyi planlanmasıdır.

PARTİMİZİN tarım politikalarının temel hedefleri; ülkemizin temel gıda ürünleri açısından kendi kendine yeterli olması, verimli tarım arazilerinin sürekli işlenir halde tutulması, tarımsal üretimde verimliliğin artırılmasıdır.

Bu temel hedeflere ulaşmak için aşağıdaki politikalar uygulanacaktır:

- Devletin fiyatlara müdahalesi yerine, fiyatların serbest piyasada oluşması esas alınarak, üretimin piyasa koşullarındaki talebe göre yönlendirilmesi sağlanacaktır. Devlet, tarım ürünlerinin ticaretini yapmayı bırakacaktır.
- Ürün borsalarının gelişmesi desteklenecek, bu borsalarda vadeli işlemlerin başlatılması için gerekli önlemler alınacaktır.

- Tarımda devlet desteği, her bölge ve her ürün için ayrı ayrı projeler kapsamında ele alınacak, programlar uygulanırken ülkemizin gerçekleri göz önünde bulundurulacaktır.
- Mülkiyete dayalı olarak uygulanan Doğrudan Gelir Desteği sistemindeki aksaklıklar giderilecek; dar gelirli çiftçileri hedefleyen bir yapı oluşturulacaktır. Arz açığı olan yağlık bitkiler, pamuk, zeytin, buğday, mısır gibi ürünlere doğrudan gelir desteği ve prim sistemi uygulanacaktır.
- Çiftçilerimizin istikrarlı ve yüksek gelir elde etmesini sağlamak amacıyla gübre, mazot, tohumluk ve tarım ilaçları gibi üretim maliyetlerini azaltıcı ve teknolojik gelişimi hızlandırıcı tedbirler uygulamaya konulacaktır.
- Arazi ve Çiftçi Kayıt Sistemi oluşturmaya yönelik çalışmalar tamamlanacak, Coğrafi Bilgi Sistemi, Çiftlik Muhasebe Veri Ağı ve Tarım Bilgi Sistemi geliştirilecektir.
- Tarım arazilerinin tapu kadastro işleri kısa sürede tamamlanarak, toprak ihtilafları kesin çözüme bağlanacaktır.
- Tarımsal faaliyet gösteren KİT’ler gerekli önlemler alındıktan sonra özelleştirilecek, TMO stratejik stok yönetimi çerçevesinde faaliyetini sürdürecektir.
- Tarım ve Köyişleri Bakanlığı yeni şartlar ve ihtiyaçlar dikkate alınarak yeniden yapılandırılacaktır. Üretici Birlikleri, kooperatifler, dernekler, vakıflar ve şirketler desteklenerek, kamunun sivil toplumla olan işbirliği geliştirilecektir.
- Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri ile Tarım Kredi Kooperatifleri özleştirilerek rasyonel şekilde çalışmaları hususunda gerekli önlemler alınacaktır.
- Çiftçimizi ve mahsulü risklere karşı korumak amacıyla, Risk Yönetimi araçları geliştirilecek; tarımsal sigorta

sistemi, vadeli işlemler borsası, sözleşmeli tarım ve stok yönetimi araçları uygulamaya konacaktır.

- Tüketici tercihleri ve kaliteli üretime yönelik tohumluk sanayi özendirilecektir.
- Ekolojik (organik) tarıma önem verilecek ve desteklenecektir.
- Genetik olarak değiştirilmiş organizmalar ve ürünlerin üretiminde insan sağlığı ve çevrenin korunması konusunda Dünyadaki gelişmeler yakından takip edilecektir.
- Tarımsal araştırma önceliklerinin belirlenmesinde, piyasa ihtiyaçları göz önünde bulundurularak çiftçilerin talepleri dikkate alınacak; projelerin geliştirilmesinde ve uygulanmasında çiftçilerin katılımı ve katkısı sağlanacaktır.
- Ağır erozyon problemi yaşanan ülkemizde, çevreyi ve sosyo-ekonomik koşulları göz önüne alan tedbirler devreye sokulacaktır. Erozyon tehdidi altında bulunan arazilerin kalıcı bitki örtülerine tahsisi sağlanacaktır.

Hayvancılık

Ülkemizde hayvancılık sektörü yıllarca ihmal edilmiştir. Ekonomik krizlerin de etkisiyle, Türkiye et ihraç ederken, et ithal eder hale gelmiştir.

1980 yılında Türkiye’de 16 milyon sığır varken, 1999’da bu rakam 11 milyona inmiştir. Yine 1979 yılında Türkiye’de 46 milyon koyun varken, 2000 yılında bu sayı 28 milyona düşmüştür. Sığır sayısında yüzde 30, koyun sayısında yüzde 38 düşüş vardır. Bu dönemde ülkemizin nüfusunun ve milli gelirinin arttığı dikkate alındığında, hayvancılık sektöründeki gerilemenin ne kadar büyük boyutlarda olduğu daha iyi anlaşılır. Sorun, sadece hayvan sayısının düşmesi değildir. Verimlilik de düşmüştür.

Ülkemiz, hayvancılık sektöründe büyük bir potansiyele sahiptir. Ancak, tesislerin ilk yatırım bedellerinin yüksek oluşu, nitelikli insan gücü ve ihtisas gereksinimi, ülkemizde modern tesisler kurulmasını zorlaştırmaktadır.

PARTİMİZİN hayvancılık politikaları şöyledir:

- Üretici örgütlenmeleri teşvik edilecek, daha büyük ölçekteki işletmelerin oluşması sağlanacak, böylece ölçekten doğan ekonomi elde edilecektir.
- Entegre hayvancılık işletmelerinin kurulması desteklenecektir.
- Krizden olumsuz etkilenen entegre beyaz et sektörünün kriz öncesi duruma gelmesi için gerekli önlemler alınacaktır.
- Damızlık hayvan yetiştirilen özel sektör kuruluşları desteklenecek, yerli ırklar ıslah edilecektir.
- Devlet arazilerinin uygun koşullarla özel sektör işletmelerine kullandırılması sağlanacaktır.
- Mera ıslahı yapılacak, Mera Kanunu’nun uygulanmasına işlerlik kazandırılacaktır.
- Yem bitkileri ekimi teşvik edilecektir
- Tarla balıkçılığı özendirilecek, deniz balıkçılığına yönelik hukuki, kurumsal ve teknik çalışmalar hızlandırılacaktır. AB Balıkçılık politikası esas alınarak üretim ve pazar koşulları geliştirilecektir.

SOSYAL POLİTİKALAR

VIII. SOSYAL POLİTİKALAR

Ekonomi politikaları toplumun refahını artırmada ve insanlara kaliteli yaşam koşulları oluşturmada zorunlu olmakla birlikte, tek başına yetersiz kalmaktadır. Etkili sosyal politika uygulamaları ile birleşmeyen ekonomi politikaları, toplumdan destek alamadığı için başarısız olmaktadır. Bu nedenle PARTİMİZ, ekonomik kalkınma politikalarını sosyal politikalarla dengeli bir şekilde yürütecektir.

A- GELİR DAĞILIMINDA ADALET

Son yıllarda, özellikle ekonomik krizlerin etkisiyle, kesimler arasındaki gelir dağılımı büyük oranda bozulmuş, ücretlerde meydana gelen reel kayıp ve artan işsizlik sonucu halkımızın refah düzeyinde önemli düşüşler meydana gelmiştir. Krize karşı dayanma gücü aşınan yoksul kesimlerde sosyal huzursuzluklar artmıştır.

Nüfusumuzun en zengin yüzde 20'lik kısmı, en fakir yüzde 20'lik kısmından 10 kat daha fazla gelire sahiptir. Türkiye OECD ülkeleri içinde gelir dağılımı en bozuk ülkelerden biridir.

Özellikle kentlerde artan yoksulluk, geniş halk kitlelerinin ekonomik, siyasal ve sosyal hayattan dışlanması ve giderek marjinalleşmesine neden olmaktadır. Bu durum, kentlerde asayiş ve huzurun bozulmasına, zengin ve yoksullar arasındaki yaşam standardı farkının açılmasına, toplumsal kutuplaşmaya ve "umutsuzluk" duygusunun yaygınlaşmasına neden olmaktadır.

Kişisel gelir dağılımındaki bozukluk yanında, bölgeler ve iller arasındaki gelişmişlik farkları da artarak devam etmektedir. Yıllardır süregelen enflasyonist ortam, başta tarım kesimi olmak üzere, yoksulların elindeki gelirin zengin kesimlere kaymasına ve orta gelir grubunun tamamen yok olmasına yol açmıştır. Zaten olumsuz şartlarda yaşayan tarım kesimi, sağlanan desteklerin azaltılmasıyla, çaresiz hale düşmüştür.

Uygulanan yanlış ekonomik politikalar sonucu, çalışan kesimler üzerindeki vergi yükü önemli oranda artmış, üretici kesimler rant geliri elde eden kesimler karşısında mağdur edilmiştir. İş imkanları ciddi oranda daralmış, şirket iflasları hızlanmış ve nihayet, sürdürülemez noktaya gelen bu süreç sonunda ekonomik ve sosyal politikalar IMF ve Dünya Bankası tarafından belirlenmeye başlanmıştır.

AK PARTİ'ye göre, gelir dağılımının iyileştirilmesi ve yoksullukla mücadele politikalarının başarılı olabilmesi için "insan"ı ekonomik kalkınmanın merkezine oturtmak "ahlaki" bir zorunluluktur.

Nihai amacı "insan refahının yükseltilmesi" olmayan ekonomik yaklaşımlar, sosyal felaketlerle sonuçlanır. Ahlaki perspektife sahip ekonomik yaklaşımlar, aynı zamanda "sosyal boyut" a ve "sosyal adalet" e öncelik veren bir anlayışı temsil eder.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Avrupa Sosyal Şartı gibi uluslararası belgelerde "insanın onurlu yaşam hakkı" na sahip olduğu açıkça vurgulanmıştır. İnsanların "yoksulluğa mahkum edilmeme" gibi evrensel hakları bulunmaktadır. "Yoksulluğun ortadan kaldırılması" bir ahlaki insanlık görevi olarak yönetimin temel görevleri arasında yer almaktadır.

Küreselleşme sürecinde, ülkeler arasındaki refah ve gelişmişlik farkı açılırken, yoksul nüfusun sayısı daha da artmaktadır. Artık, ekonomik ve sosyal politikalar gözden geçirilerek "sosyal adalet" e öncelik veren "insan merkezli kalkınma" anlayışı benimsenmelidir.

Bu anlayış içinde, gelir dağılımı ve yoksullukla mücadele alanında aşağıdaki politikalar hayata geçirilecektir.

- Partimizin uygulayacağı ekonomik program ve politikalarda, "sosyal adalet" gözetilecek ve "insan"ı merkeze koyan yeni bir kalkınma yaklaşımı benimsenecektir. Uygulanacak ekonomik program, sosyal

politikalarla uyumlu, sosyal bütünleşmeyi ve dayanışmayı sağlayıcı, işsizliği azaltıcı ve yoksulluğu ortadan kaldıracı nitelikte olacak; ekonomik büyümeden elde edilecek nimetlerin adaletli bölüşümünü sağlayacak daha insani bir yapı taşıyacaktır.

- İşgücünün niteliğini artıracak ve işsizlere işgücü piyasasının talepleriyle uyumlu beceriler kazandıracak politikalar uygulanacaktır.
- Bilimsel araştırmalar yapılarak, kamu oyunda tartışmaya açılacak ve kapsamlı bir “yoksullukla mücadele” programı uygulamaya konulacaktır.
- Üretimi ve istihdam artışını engelleyen yapısal ve kurumsal bozukluklar kaldırılacak, “yatırım” ve “üretim”in önünü açan bir ekonomik yaklaşım benimsenecektir.
- Yeni müteşebbislerin ortaya çıkması teşvik edilecek ve kırsal kalkınmaya ağırlık veren programlar uygulanacaktır.
- Çalışan kesimlerin vergi yükü kademeli olarak hafifletilecektir.
- Sosyal güvenlik ağı genişletilecek ve yoksul kesimlere hizmet götüren yardım kurumları yeniden yapılandırılacaktır.
- Gelir dağılımı bozuk olan kesimlerin eğitim ve sağlık gibi sosyal hizmetlerden faydalanmasına öncelik verilecektir.

B- YOLSUZLUKLA MÜCADELE

Yolsuzluk, “kamu imkanlarının kişisel çıkarlar için kötüye kullanılması”dır. Sosyal, ekonomik, kültürel, siyasal ve her şeyden önemlisi ahlaki çöküntü ve çürümüşlüğüün ürünü ve göstergesi olan yolsuzluk, halkın bürokrasiye, siyaset kurumuna ve genel olarak devlete ve adalete güven duygusunu zayıflatmaktadır.

Hızlı ve çarpık şehirleşme, gelir dağılımındaki adaletsizlik, kamu yönetiminin aksaklıkları, hukuk ve adalet sisteminde yaşanan sorunlar ile genel olarak ahlaki yozlaşma yolsuzlukların temel sebepleri arasında sayılabilir.

Yoksulluğun ve gelir dağılımındaki dengesizliğin temelinde yolsuzlukların yattığı, son yıllarda açıkça görülmüştür. Vatandaşın PARTİMİZDEN beklentisine uygun olarak yolsuzlukla mücadelede cesur adımlar atılacaktır.

Yolsuzluğun önlenmesinde temel öncelik, siyasetin ve kamu yönetiminin yolsuzluktan arındırılması olmalıdır. Yolsuzluktan arındırılan siyaset ve kamu yönetimi, toplumsal düzeyde yolsuzluğun kaynağının kurutulmasına yönelik önlemler alma şansına kavuşacaktır. Bu mücadele yapılırken toplumun temiz kalmış geniş kesimleri ve sivil toplum örgütleri sorunun çözümüne katılarak, mücadele topluma mal edilmelidir.

Kamunun kaynak dağıtım mekanizmalarında yolsuzluğun azaltılabilmesi için vergi, ihaleler, devlet yardımları, krediler, teşvikler, sübvansiyonlar, gümrük işlemleri, işe alma, terfi ve tayinlerde, siyaset-sermaye ilişkilerinde şeffaflık sağlanmalıdır.

Esasen hukuk devleti ilkesi tam anlamıyla hayata geçirildiğinde ve devlet asli görevlerine döndüğünde kamu kesimi rant dağıtma mekanizması olmaktan çıkacaktır. Üretimden çekilen devletin, rekabetçi piyasa koşullarında düzenleyici ve denetleyici işlevinin ön plana geçmesi ile kamudaki rant kapıları kendiliğinden kapanacaktır.

Yolsuzlukla mücadele çerçevesinde AK PARTİ aşağıdaki önlemleri alacaktır.

- Siyasetçilerin ve kamu yöneticilerinin mal varlıkları şeffaf hale getirilecek, görevden ayrıldıktan sonra yapılamayacak işler hakkındaki mevzuat geliştirilerek titizlikle uygulanacaktır.
- Siyasetin finansmanının şeffaf hale getirilmesi ve objektif kriterlere bağlanması için Siyasi Partiler Yasasında gerekli düzenlemeler yapılacaktır.

- Kamunun bütün iş ve işlemlerinde şeffaflık asıl, gizlilik istisna olacaktır.
- Son yıllarda ülkemizde büyük boyutlara ulaşan, halkın devlete olan güvenini sarsan, ülkemizin uluslararası imajını zedeleyen yolsuzluk olaylarının ortaya çıkarılması ve suçluların cezalandırılması için gerekli idari ve hukuki önlemler alınacaktır.
- Kamu yönetiminde gereksiz yere genişletilen “gizlilik kültürü” ile mücadele edilecektir. “Vatandaşın Bilgi Edinme Hakkı Kanunu” hızla çıkarılacak ve kamu kuruluşlarının evrak akış sistemleri ve karar alma süreçleri yeniden düzenlenecektir.
- Kamu ihale sisteminde son dönemlerde yapılan değişiklikler, yolsuzluk faktörü dikkate alınarak gözden geçirilecek ve ihale sistemi AB normlarına uygun olarak iyileştirilecektir.
- Özelleştirme, bankacılık reformu, mahalli idareler reformu gibi yapısal önlemler ile kamu rant dağıtma mekanizması olmaktan çıkarılacak, vatandaşın kendi kaynaklarını koruma çabası desteklenecektir.
- Kamu yönetiminde kırtasiyecilik ve bürokratik formaliteler azaltılacak mevzuat sadeleştirilecek ve bu şekilde yolsuzluğun en önemli bahanelerinden biri olan hizmetin gecikmesi sorunu çözümlenecektir.
- Yolsuzluk konusundaki cezalar ağırlaştırılacak, hukuki süreç hızlandırılarak, yolsuzlukların adalet sistemine gölge düşürmesi önlenecektir.
- Kamuda denetim birimleri arasındaki karmaşık yapı sadeleştirilecek, performans odaklı etkin bir denetim yapılması yönünde tedbirler alınacaktır. Bu kapsamda, denetim elemanlarının bağımsızlığı sağlanacak ve kamuda denetime kapalı alanlar en aza indirilecektir.

- Kamu yöneticilerinin atanmasında teknik yeterliliğin yanı sıra, dürüstlük de temel bir ölçüt olarak dikkate alınacak ve tam anlamıyla liyakat sistemi hayata geçirilecektir.
- Siyasal sistem, medya, yargı sistemi, kamu yönetimi, sivil toplum ve özel sektör temsilcilerinin katkısı ile yolsuzluk sorununa çok boyutlu çözümler aranacak ve gelişmelerin açıkça izlendiği mekanizmalar kurulacaktır.
- Türkiye'nin, Avrupa Konseyi çerçevesinde oluşturulan Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubuna (GRECO) katılımı sağlanacak, Konsey tarafından hazırlanan Yolsuzluklar Hakkında Ceza Hukuku Sözleşmesi ile Yolsuzluklar Hakkında Medeni Hukuk Sözleşmesi imzalanarak onaylanacaktır. Yolsuzlukların önlenmesinde uluslar arası işbirliğine önem verilecektir.

C- İŞSİZLİĞİN ÖNLENMESİ

Vatandaşlarına çalışarak geçinmelerini sağlayacak iş imkanları oluşturmak, çağdaş devletin temel görevlerindedir. Genç bir nüfusa sahip olan ülkemiz, artan nüfusa yetecek istihdam alanı açamamaktan kaynaklanan “yapısal işsizlik” sorunu ile karşı karşıyadır. Bu sorunların çözümlenmesi ve işsizliğin azaltılması için aşağıdaki tedbirler alınacaktır:

- Ekonomik büyüme, istihdamı artırma ve işsizliği azaltmanın en temel yoludur. Yerli ve yabancı sermayenin ülkemizde yatırım yapması özendirilerek, makro ekonomik ortamda, sürdürülebilir büyüme sağlanacaktır.
- Ulusal ekonomi stratejisi belirlenirken tam istihdam hedef alınacak, bu hedef gözetilerek ekonomik büyümeye, reel sektör yatırımlarına ve üretime dönük politikalar geliştirilecektir.
- Ülke gerçeklerine ve teknolojik gelişmelere cevap verecek bir insangücü planlaması yapılacak, mesleki ve teknik eğitime ağırlık verilecektir. Her yaştaki işsiz ve mesleksiz kişilerin, ilgilerine, yeteneklerine ve fiziki özelliklerine

uygun meslek sahibi olabilmeleri amacıyla kısa süreli eğitim ve danışmanlık hizmetleri etkin hale getirilecektir.

- Kırsal kesimde tarım dışı iktisadi faaliyetlerin ve tarıma dayalı sanayi gelişmesine ağırlık verilecek, tarım alanındaki ihtiyaç fazlası aktif ve verimi düşük işgücünün, mesleki eğitimden geçirilerek sanayi sektörüne ve verimli hizmet alanlarına kaydırılması yönünde politikalar uygulanacaktır.
- Kişilerin mesleki nitelikleri bakımından güvenilir bir belgeye sahip olmasını sağlayacak Ulusal Meslek Standartları Kurumu Kanunu bir an önce çıkarılacak, Ulusal Meslek Standartları ve Belgelendirme Sistemi hayata geçirilecektir.
- Standart dışı esnek çalışma biçimleri, ülke şartlarına ve uluslararası kriterlere uygun yasal düzenlemeye kavuşturulacaktır.
- İstihdamdan alınan vergiler ve primler gözden geçirilerek, gerekli önlemler alınmak suretiyle, haksız rekabete yol açan kayıt dışı istihdam ve yabancı kaçak işçi çalıştırılması önlenecektir.
- İstihdam yaratmadaki etkinlikleri ve esneklikleri, konjonktürel dalgalanmalara uyum kabiliyetleri, bölgeler arası gelişmişlik ve gelir farklılıklarının giderilmesindeki önemleri dikkate alınarak, KOBİ'lerin gelişmesi desteklenecektir.
- Emek-yoğun bir sektör olması ve beraberinde yüzü aşkın alt sektörleri harekete geçirmesi nedeniyle inşaat sektörünü canlandırıcı önlemler alınacaktır.
- Çocuk işçiliği ile etkin bir biçimde mücadele edilecek, çocukların sadece mesleki eğitimleri nedeniyle istihdam edilmesine izin verilecektir.

D- NİTELİKLİ EĞİTİM

Yaşadığımız sıkıntıların çoğunun kaynağı ve çözümü eğitimde saklıdır. PARTİMİZİN eğitimde temel hedefi, "fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür nesiller yetiştirmektir." Bu amaçla ülkemiz insanının,

- Özgür düşünen ve bağımsız karar verebilen,
- Yeniliklere açık,
- Özgüven sahibi,
- Hayata olumlu bakan,
- Problem çözme yeteneği gelişmiş,
- Bilim ve teknoloji üretebilen, bireyler olarak yetiştirilmelerini sağlayacak önlemler alınacaktır.

Türkiye'de nitelikli eğitim hedefine ulaşılabilmesi için;

- Halen uygulanmakta olan önyargılı ve ezbere dayanan yaklaşım terk edilecek, evrensel değerleri öne alan, insanı merkeze yerleştiren demokratik ve çağdaş bir yaklaşım benimsenecektir.
- Eğitim politikalarının belirlenmesinde ve eğitim hizmetlerinin yerine getirilmesinde katılımcı kanallar açık tutulacaktır.
- Milli Eğitim Bakanlığı merkez teşkilatı, eğitim hizmetlerinin etkili koordinasyonuna imkan verecek şekilde yeniden yapılandırılacak, hiyerarşik basamak sayısı karar sürecinin hızlanmasına imkan verecek şekilde azaltılacaktır.
- Milli Eğitim Bakanlığı'nın üst kademelerinde toplanan yetkiler, alt birimlere ve taşra yönetimine dengeli olarak aktarılacak, yerel yönetimlerin eğitimdeki rolü artırılacaktır.

- İlköğretimde, rehberlik uygulaması etkili hale getirilerek, ailelerin de tam katılımı sağlanarak çocukların kabiliyet ve eğilimlerine göre yönlendirme sisteminin kurulması ve geliştirilmesi yönünde çaba sarf edilecektir.
- Ortaöğretim, hem mesleğe hem de yüksek öğretime hazırlayan mesleki ve teknik liselerle, sadece üniversiteye hazırlayan liselerden oluşacaktır. Mesleki ve teknik liselerin ortaöğretim içindeki ağırlığı artırılacak ve bu liselerden mezun olanların üniversiteye giriş sınav sisteminden kaynaklanan adaletsizlik düzeltilenecektir.
- Müfredat programları, günün gelişen ve değişen şartlarına uygun olarak sürekli olarak yenilenecek, MEB Talim ve Terbiye Kurulu bu amacı gerçekleştirecek imkanlara ve yapıya kavuşturulacaktır.
- Çağdaş eğitim yöntemleri ve teknolojileri yakından izlenecek, özellikle öğrencilerin bilgisayar ve diğer teknolojik araçları kullanma yeteneği kazanmasına özel bir önem verilecektir. Yaygın ve örgün eğitimin her aşamasında e-eğitim yürürlüğe konacaktır.
- Eğitimin temel hedeflerinden biri Türkçe'nin çok iyi öğretilmesidir.
- Yabancı dil bilmenin öneminin giderek arttığı günümüzde, yabancı dil ile eğitim yerine, okullarda en az bir yabancı dilin iyi bir şekilde öğretilmesi hedeflenecektir.
- Öğretmenlik mesleğinin toplumda hak ettiği itibarı yakalayabilmesi için öğretmenlerin nitelikleri artırılacak, buna paralel olarak özlük hakları ve çalışma şartları iyileştirilecektir.
- Eğitim alanında etkili bir planlamaya dayalı fayda-maliyet analizi yapılarak, eğitime daha çok kaynak ayrılacaktır.
- Eğitimin her alanında özel teşebbüs desteklenecek ve özel teşebbüsün eğitimdeki payı artırılacaktır.

- Başarı kıstası esas alınarak, maddi durumu iyi olmayan ailelerin çocuklarının da özel okullarda okuyabilmelerini sağlayabilmek amacıyla devlet tarafından hizmet satın alınması yoluna gidilecektir.
- Eğitimin her kademesinde imkan ve fırsat eşitliği sağlanacak, herkese kabiliyeti ölçüsünde alabileceği maksimum eğitim hizmeti sunulacaktır.
- Eğitim hakkının kullanılmasının önündeki engeller kaldırılacak, eğitim hayatı boyunca sürecek bir süreç olarak kabul ve teşvik edilerek, kademeler arasında yatay ve dikey geçiş imkanları sağlanacaktır.

Üniversiteler

Temel görevi özgürce bilgi üretmek, yaymak, ulusal ve uluslararası düzeyde bilimsel araştırma ve incelemeler yapmak ve nitelikli bir eğitim-öğretim vermek olan üniversitelerimiz, son yıllarda uygulanan yanlış politikalar nedeniyle problem yumağı haline gelmiştir.

Öğretim üyesi başına düşen öğrenci sayısındaki artış, üniversite-sanayi işbirliğinin yeterince sağlanamaması, akademik özgürlüklerin kullanılmasında karşılaşılan güçlükler de üniversitelerimizin bilimsel araştırma potansiyelini açığa çıkarmalarına engel olmuştur. Biriken bu sorunların çözümü için köklü bir reforma ihtiyaç vardır.

PARTİMİZ, üniversitelerin çağdaş anlamda öğretim ve araştırma kurumu olmalarını sağlayacak düzenlemeleri gerçekleştirecektir.

- Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK), üniversiteler arasında koordinasyon sağlayan, standartlar belirleyen bir yapıya kavuşturulacak; üniversiteler idari ve akademik özerkliği olan, öğretim elemanları ve öğrencilerin serbestçe bilimsel faaliyette bulunduğu, araştırma ve öğretim kurumları düzeyine çıkarılacaktır.

- Üniversiteler, her çeşit düşüncenin demokratik bir ortamda, hoşgörü içinde öğretilip tartışıldığı, yasakların ve sınırlamaların olmadığı özgür bir foruma dönüştürülecektir.
- Bir proje çerçevesinde üniversitelerin öğretim elemanı, fiziki altyapı, dokümantasyon ve donanım ihtiyacı belirlenerek eksikliklerinin en kısa sürede karşılanması yoluna gidilecektir.
- Rektör, dekan, bölüm başkanı, ana bilim dalı başkanı, enstitü müdürü gibi her kademedeki akademik yöneticinin seçimle işbaşına gelmesini sağlayacak yasal düzenlemeler yapılacaktır.
- PARTİMİZ, üniversitelerin yurt düzeyinde daha yaygın hale getirilmesinden yanadır. Ancak, yeni üniversitelerin kurulmasında objektif kriterler geliştirilecektir.
- Üniversiteye yerleştirme sistemi, mesleki ve teknik eğitime talebi düşüren, haksız ve adaletsiz uygulamalara sebep olmaktadır. Sınavlar, yarışmayı teşvik edecek ve adaleti sağlayacak şekilde değiştirilecektir.
- Meslek eğitimi veren iki yıllık meslek yüksek okulları, üniversite bünyeleri dışında, ara insangücü yetiştirecek bir şekilde ayrı bir grupta toplanacaktır.
- Açık öğretim, her yaştan ve meslekten insanın bir mesleği öğrenmesine ya da kendisini geliştirmesine imkan veren çok yönlü eğitim kurumları olarak yaygınlaştırılacaktır.

E- SAĞLIKLI TOPLUM

Etkin ve kaliteli bir sağlık sistemi, nitelikli bir toplum için vazgeçilmezdir. Devlet, herkesin temel sağlık ihtiyacını, gerekirse özel sektörle işbirliği yaparak yerine getirmek zorundadır. Ülkemizde sağlık hizmetlerinin yurt düzeyinde dağılımı dengesizdir. Bazı bölgelerimizde hekim, hemşire, ebe ve yardımcı sağlık personeli yetersizdir.

Devletin sunduğu sağlık hizmetlerinden zamanında ve gerektiği gibi yararlanamayan kesimlerin karşılaştığı muamele vicdanları yaralayan bir görünüm arz etmektedir. Sağlık hizmetlerindeki eksikliğin bedeli insan hayatıdır.

Nitelikli bir sağlık hizmeti için;

- Devlet hastanesi, sigorta hastanesi, kurum hastanesi ayırımı kaldırılarak, hastaneler idari ve mali yönden özerkliğe kavuşturulacaktır. Sağlık Bakanlığı, oluşturulacak bu yeni sisteme göre yeniden yapılandırılacaktır.
- Sağlık hizmetinin sunumu ile finansmanı birbirinden ayrılacaktır. Sağlık sigortası, uzun vadeli sigorta kollarından çıkarılacaktır. Nüfusun tamamını kapsayacak şekilde bir Genel Sağlık Sigortası Sistemi kurulacak, prim ödeme gücü bulunmayanların primleri, devlet tarafından ödenecektir.
- Anne ve çocuk sağlığına özel bir önem verilecek, aile hekimliği uygulamasına geçilerek, sağlam bir hasta sevk zinciri sistemi kurulacaktır.
- Sağlık personeli, ihtiyaçlara uygun nitelik ve sayıda yetiştirilecek, özlük hakları iyileştirilecektir.
- Koruyucu hekimliğin yaygınlaşması teşvik edilecek, halk ve çevre sağlığı ile ilgili tedbirler alınacaktır.
- Sağlık hizmetlerinin yürütülmesinde bilişim teknolojilerinden azami ölçüde yararlanılacak, sağlık bilgi sistemi kurulacaktır.
- Özel sektörün sağlık alanına yatırım yapması teşvik edilecektir.
- Hasta Hakları Tüzüğü Dünya standartlarına göre yeniden düzenlenerek, hasta haklarının korunması konusundaki hukuki eksiklik giderilecektir.

F- HERKESE SOSYAL GÜVENLİK

İnsanların ayırım gözetilmeksizin, ekonomik ve sosyal bakımdan güvencede yaşamaları esastır.

Geleneksel dayanışma kültürünün kaybolmaya yüz tuttuğu çağımız toplumlarında, insanların günlerini ve geleceklerini güvencede hissetmelerini sağlayacak bir sosyal güvenlik sistemine ihtiyaç duyulmaktadır. Ülkemizdeki sosyal sigorta kurumları kendi kaynaklarıyla varlığını sürdüremediği için bütçeden büyük kaynak aktarılmaktadır.

Sosyal sigorta kuruluşları, uygulanan sigorta programları, üyelerin aylığa hak kazanma şartları, emekli aylıklarının alt ve üst sınırları, prim oranları, sağlanan haklar ve yükümlülükler açısından farklılık göstermektedir. Bu farklılığın giderilmesi ve kaynaklarıyla kendisini finanse edebilen bir sosyal sigorta sisteminin oluşturulabilmesi için;

- Sosyal güvenlik kuruluşlarında, norm ve standart birliği sağlanacak, uluslar arası sözleşmeler ve sosyal güvenliğin temel ilkeleri çerçevesinde bütünleştirilmiş bir sosyal güvenlik ağı kurulacaktır.
- Sosyal sigorta kuruluşlarının idari ve mali etkinliği ile teknolojik alt yapıları güçlendirilecek; bilgi teknolojilerinden azami ölçüde yararlanılacak; modern yönetim teknikleri uygulanacak; muhasebe sistemleri, uluslararası muhasebe standartlarına ve birbirleriyle uyumlu hale getirilecektir.
- Prim oranları, kayıt dışı istihdamı önlemeye ve işletmelerin maliyetini azaltmaya yönelik olarak yeniden belirlenecek, prim karşılığı olmayan ödemeler kaldırılacaktır.
- Uzun vadeli sigorta programları ile kısa vadeli programlar, sağlık sigortası programı ile sağlık hizmeti sunumu birbirlerinden ayrılacaktır.
- Sağlık sigortası, uzun vadeli sigorta kollarından ayrılacaktır.

- Toplumun tüm kesimleri sosyal güvenlik kapsamına alınacaktır.
- Sosyal güvenlik sisteminin bütçe üzerindeki finansal yükü azaltılacaktır.

G- AİLE, KADIN ve GENÇLİK

1. Ailenin Güçlendirilmesi

Yaşanan derin ekonomik sıkıntılara rağmen, toplum olarak ayakta kalmamızı büyük ölçüde sağlam aile yapımıza borçluyuz. Aynı zamanda güçlü bir sosyal güvenlik kurumu olan aile yapımızın sürdürülebilmesi içinde yaşadığımız değişim sürecinde daha da önemli hale gelmiştir. PARTİMİZ, toplumun temeli olan ailenin korunmasına yönelik çabaları destekleyecektir.

- Aile yapısı, özellikleri, durum ve sorunlarının tespiti ile ilgili araştırmalar desteklenecek, ailelerle ilgili istatistiki verilerin alınabileceği veri tabanları oluşturulacak, bu alanda görev yapan kurumlar arasında iletişim ağı tesis edilecektir.
- Görsel, yazılı medya ve internet yoluyla yapılan ve özellikle genç nüfusa yönelik olan yayınların Türk aile yapısını koruyucu özellikte olması özendirilecektir.
- Aileye yönelik hizmet veren kuruluşların teşkilat yapıları yenilenecek, personel ihtiyaçları karşılanacak, mevzuatları şartlara uygun hale getirilecektir.
- Eşlerin her ikisinin de çalıştığı ailelerde çocukların bakımına ilişkin hizmetler geliştirilecektir.
- Yerel yönetimlerin aile ile ilgili politikaların uygulanmasına katılımını sağlayacak düzenlemeler yapılacaktır.

2. Kadın Sorunları

Kadınlarımız hayatın yükünü erkeklerle birlikte paylaşmalarına rağmen, hak ettikleri statüye kavuşamamışlardır. PARTİMİZ, uygulayacağı tüm politikalarda bu durumu göz önünde bulunduracaktır. Kadınlarımızın, erkeklerle birlikte toplumsal sorumluluğu yüklenecek statüye kavuşturulması temel hedefimiz olacaktır.

Kadınlar sorunlardan en fazla etkilenen kesimi oluşturmaktadır. Ekonomik sorunlar, eğitimsizlik, sağlık sorunları, gelecek kaygısı, sosyal güvenceden yoksunluk, aile içi şiddet kadınlarımızın başlıca sorunlarıdır.

Kadınlar, bölgeler arası farklılıklardan en çok etkilenen kesimlerin başında gelmektedir. Kırsal kesimdeki kadın ile kentlerde yaşayan kadınlar arasındaki uçurum, ekonomik kriz ile daha da derinleşmiştir.

PARTİMİZ, sağlıklı nesillerin yetiştirilmesi ve ailede mutluluğun sağlanması için kadın sorunlarının giderilmesine önem vermektedir.

- Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi ile getirilen ilkelerin uygulanmasına yönelik düzenlemeler yapılacaktır.
- Kadınla ilgili dernek, vakıf ve diğer sivil toplum örgütlerini destekleyecek, kadınları ilgilendiren yasal ve idari düzenlemeler yapılırken bu örgütlerle işbirliği yapacaktır.
- Kadına yönelik şiddetin, cinsel ve ekonomik istismarın önlenmesi, muhtaç durumdaki kadınların desteklenmesi ve korunması, öncelikli politikalarımız arasında yer alacaktır.
- Kadın intiharlarının, töre ve namus cinayetlerinin sık görüldüğü yörelerde kadınlara ve ailelerine yönelik önleyici ve eğitici çalışmalar yapılacaktır. Yerel yönetimlerin, kadın sorunlarına ilişkin çalışmaları teşvik edilecektir.

- Kırsal kesimde yaşayan kız çocuklarına yönelik olarak, yaşadıkları bölgelerin şartlarına uygun eğitim projeleri geliştirilecek, bu konuda çalışan sivil toplum örgütleri desteklenecektir.
- Kız çocuklarının okullaşma oranlarını artıracak politikalar uygulanacak, eğitimlerinin önündeki engeller kaldırılacak, özellikle kırsal kesimde ailelerin bu konuda bilinçlendirilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.
- Kırsal kesimde yaşayan kadınlar için, yöre ihtiyaçlarına göre beceri kursları düzenlenerek, yöresel ürünlerin pazarlanması amacıyla gerekli mekanlar sağlanarak, kadınlar üretime yönlendirilecektir.
- Ev kadınlarının sosyal güvenceye kavuşmasını sağlayacak çalışmalar gerçekleştirilecektir. Ev içi emeğin saygınlığı korunarak, kadınlar için yeni istihdam alanları oluşturulacaktır.

3. Gençlik Geleceğimizdir

Gençlik, ülkemizin sadece zenginliği değil, aynı zamanda dinamizminin ve değişim potansiyelinin kaynağıdır. Genç nüfusa sahip olmak Türkiye için büyük bir imkan ve fırsattır. Ancak, gençlerimizin çoğu iyi eğitilmiyor, işsiz bırakılıyor, enerjileri bastırılıyor, söz hakkı verilmiyor, güvenilmiyor ve hatta zaman zaman bir tehlike unsuru olarak görülüyor. PARTİMİZ, toplumun gençlere, gençlerin de Türkiye'ye güvenini sağlamayı temel hedefleri arasında görmektedir.

Hedefimiz, özgür düşünceli, kendi başına karar verebilen, sorgulayan, kendi toplumunun ve evrensel anlayışın doğrularından haberdar olan ve hayatın güçlükleri ile baş edebilecek donanımlı ve yetenekli gençler yetiştirmektir.

- Gençlik kesimine sunulan hizmetlerde fırsat eşitliğine, gençlerin kişilik, düşünce ve beden yönünden sağlıklı gelişmelerine dikkat edilecek, kültür, sanat ve spor faaliyetleri teşvik edilecektir.

- Mahalli idarelerin gençlere yönelik kültür, sanat, spor, folklor, okuma ve araştırma faaliyetleri teşvik edilecek, özel sektörün de bu alana yatırım yapması teşvik edilecektir.
- Yurtdışında yaşayan gençlerimizin, ülkemize gönül bağına güçlendirmek, Türkiye ile ilişkilerini kuvvetlendirmek, milli menfaatlerimize aykırı faaliyetlerden uzak tutmak amacıyla, yurt içindeki gençlerimizle kaynaştırıcı ve bütünleştirici sportif ve kültürel faaliyetler teşvik edilecektir.
- Gençlerin siyasi ve sosyal hayata katılımı teşvik edilecek, bu amaçla seçilme yaşı 25'e indirilecektir.
- Madde bağımlılığı ile mücadele için gerekli tedbirler alınacak, bu alandaki çalışmaları yürüten kuruluşlar arasında etkili bir koordinasyon sağlanacaktır.
- İllerde kurulu bulunan İl Eğitim ve Gençlik Komisyonları daha aktif ve tüm gençlik sorunlarıyla ilgilenir hale getirilecektir.

H- ÖZÜRLÜ VATANDAŞLARIMIZ

Çağımızın devlet anlayışında, özürhüleri kendi kendine yetmesi, belli bir bilgi ve kültür düzeyine ulaşması, meslek edinip üretken hale gelmesi ve çevresiyle sağlıklı ilişkiler kurarak toplumsal hayata katılmasının sağlanması devlete yüklenen anayasal bir görevdir. Devlet, özürhü vatandaşlarının eğitim, rehabilitasyon, sağlık, hukuk, yönetim gibi alanlardaki ihtiyaçlarını karşılamak suretiyle, başkalarına en az muhtaç olarak yaşamalarını sağlayacaktır.

"Bedensel ve zihinsel özürhüleri nedeniyle insanlar arasında ayırım yapılmasına izin verilmeyecektir" ilkesi, PARTİMİZİN özürhülerle ilgili politikasının temelini oluşturacaktır.

- Kamu sektörünün yanı sıra, özel sektörün ve gönüllü kuruluşların özürhülere yönelik eğitim vermeleri teşvik edilecektir.

- Kendi işini kurma imkanı olan özürhü vatandaşlara destek verilecektir. Böyle destek alanların kendilerinden sonra gelen özürhü arkadaşlarına tecrübeleriyle destek olmalarını sağlayacak bir sistem kurulacaktır. İllerde ve büyük ilçelerde özürhüleri özel şartlarda çalışmayı gerektiren vatandaşlarımız için korunmalı veya destekli işyerlerinin açılmasına öncelik verilecektir.
- Özür gruplarına yönelik tıbbi, psikolojik, mesleki ve sosyal rehabilitasyon çalışmalarına ağırlık verilecek; özellikle, küçük yaşta eğitim alamamış özürhülerin rehabilitasyon merkezlerinden hizmet almaları sağlanacaktır. Sosyal rehabilitasyon kapsamında özürhülere yönelik kamplar açılacaktır.
- Bakıma ihtiyaç duyan özürhüler için gündüzlü veya yatılı bakımevleri açılacak, ailelerin çocuklarının geleceği ile ilgili endişe ve korkuları giderilecektir.
- Özürhüler konusunda toplumumuzun doğru bilgi edinebilmesi için gerekli bilgilendirme ve bilinçlendirme çalışmaları yapılacaktır.
- Organ kaybından veya organın işlev kaybından doğan eksikliklerin tamamlanmasına ilişkin teknolojinin üretilebilmesi teşvik edilecektir.
- Sosyal güvenlik kuruluşlarınca karşılanan özürhü araç-gereçlerinin kapsamı genişletilecektir.
- Özel eğitim kurumlarında bilgisayar ve benzeri teknoloji öğretilen, özürhü vatandaşlarımızın bu teknolojiyi özel hayatında ve işlerinde kullanması sağlanacaktır.
- Özürhülere hizmet konusunda, merkezi yönetim düzenleyici, koordine edici ve denetleyici bir rol üstlenecek, esas hizmeti gönüllü kuruluşların ve özel sektörün katılımıyla yerel yönetimlere verecektir.

Özürülerin spor yapması için spor kulüplerinin imkan hazırlaması teşvik edilecek, ulusal ve uluslararası spor müsabakaları geleneksel hale getirilecektir.

DIŞ POLİTİKA

IX. DIŞ POLİTİKA

Türkiye'nin jeopolitik konumu, pek çok işbirliği projesi için bir çekim alanı oluşturabilecek potansiyele sahiptir. Bu potansiyelin bölgesel ve küresel bir etkiye dönüştürülebilmesi, uluslararası siyasi, ekonomik ve güvenlik ilişkilerinde jeopolitiğin akıllıca kullanılmasına bağlıdır.

Soğuk savaş sonrası dönemin getirdiği dinamik konjonktür, çok alternatifli bir dış politika geliştirmek için uygun bir ortam oluşturmuştur. Askeri ittifakların ve blokların, uluslararası ilişkilerin belirleyici unsuru olma niteliği önemli ölçüde azalmış ve işbirliği projeleri devletler arası ilişkilerin yaygın bir aracı haline gelmiştir. Bu yeni ortamda Türkiye'nin güç merkezleri ile ilişkilerini alternatifli, esnek ve çok eksenli olarak yeniden düzenlemesi ve oluşturması gerekmektedir.

PARTİMİZ, Türkiye'nin tarihine ve coğrafi konumuna yaraşır, önyargılardan ve saplantılardan arınmış, karşılıklı çıkar ilişkilerine dayalı, gerçekçi bir dış politika izleyecektir. Diğer ülkelerin toprak bütünlüğüne ve egemenliğine saygılı olan Türkiye, başka ülkelerin ve uluslararası kuruluşların da kendi toprak bütünlüğüne ve egemenliğine saygılı olmalarını hak olarak görmektedir.

Değişen bölgesel ve küresel gerçekler karşısında, Türkiye'nin dış politika önceliklerini yeniden tanımlaması ve bu gerçekler ile ulusal çıkarları arasında yeni bir denge oluşturması gerekmektedir.

Bu çerçevede PARTİMİZ;

- Türkiye'nin dış politikasını uzun vadeli bir perspektifle, yeni dinamiklere dayanan bölgesel ve küresel konjonktürle uyumlu hale getirecektir.
- Dış politikada karar verme ve uygulama sürecinin, sadece bürokrasinin katılımıyla yürütülmesinin yetersiz kaldığı görüşündedir. Bu tür kararlara Parlatentonun ve toplumun çeşitli kesimlerinin katılımının sağlanmasıyla Türkiye'nin dış politikadaki etkisinin ve gücünün artacağına inanmaktadır.
- Uluslararası ilişkilerde stratejik çalışmaların, senaryo analizlerinin ve geleceğe ilişkin projeksiyonların yapılmasının, dış politika araçlarının geliştirilmesinde çok önemli olduğuna şüphe yoktur. Bu nedenle, kamu kurumları bünyesinde dış politika alanında faaliyet gösteren araştırma merkezleri, dış politika enstitüleri ve üniversitelerdeki uluslararası ilişkiler bölümleriyle işbirliği yapılacaktır.
- Türkiye, demokrasisi, ekonomisi ve insan haklarına saygılı yönetimiyle bulunduğu bölgede bir istikrar unsurudur. Bu nitelikleriyle, çevresindeki kriz bölgelerinde daha fazla inisiyatif alacak ve krizlerin çözümüne daha somut katkı sağlamaya çalışacaktır.
- PARTİMİZ, bölgesel güvenlik ortamının, ekonomik kalkınmaya önemli katkıda bulunduğu görüşündedir. Bu nedenle, Türkiye, yakın çevresinde güven ve istikrarın tesisi için daha fazla çaba sarf edecek, komşularıyla diyaloga dayalı ilişkiler sürdürme çabasını artıracak, böylelikle bölgesel işbirliğinin gelişmesine daha fazla katkıda bulunacaktır.
- Türkiye'nin gerek coğrafi, gerekse tarihi açıdan Avrupa ile yakın ilişkileri vardır. Avrupa ülkeleriyle ilişkiler Türkiye'nin dış politika gündeminde en üst sıralarda yer almaya bundan sonra da devam edecektir.

- Türkiye, Avrupa Birliği ile ilişkilerinde, taahhütlerini ve Birliğin üyelik için öteki aday ülkelerin de yerine getirmesini istediği şartları bir an önce sağlayacak, gündemin yapay sorunlarla meşgul edilmesini önlemeye çalışacaktır.
- Türkiye'nin NATO bünyesinde bugüne kadar ortaya koyduğu katkıya paralel olarak, yeni Avrupa Savunma Stratejisi çerçevesinde oluşturulan Avrupa Güvenlik ve Savunma Kavramı (AGSK) içinde hak ettiği yeri alması yolundaki çabaları sürdürecektir.
- Türkiye ile dost ve müttefik ülkeler arasındaki siyasi ve ekonomik işbirliği, bilim, kültür, teknoloji, yatırım ve ticaret alanlarında yoğunlaştırılarak sürdürülecektir.
- ABD'de meydana gelen 11 Eylül saldırısından sonra uluslararası politikada terör, belirleyici bir faktör haline gelmiştir. PARTİMİZ, teröre karşı uluslararası zeminler oluşturulması ve Türkiye'nin bu zeminlerde teröre karşı işbirliği yaparak mücadele edilmesine önem verecektir.
- Amerika Birleşik Devletleri ile uzun yıllardan beri savunma ağırlıklı olan işbirliğini devam ettirecek ve bu işbirliği ekonomi, yatırım, bilim ve teknoloji alanlarına yaygınlaştırılacaktır.
- Rusya Federasyonu ile Orta-Asya ve Kafkasya'da rekabete değil işbirliğine dayanan dostça ilişkiler sürdürülecektir.
- Komşumuz Yunanistan ile karşılıklı ekonomik çıkarlara dayanan ilişkiler artırılarak sürdürülecek ve bu ilişkilerin oluşturacağı güven ortamı sayesinde, daha karmaşık olan siyasi sorunların çözümü için zemin hazırlanacaktır.
- PARTİMİZ, Kıbrıs sorununa mutlaka bir çözüm bulunmasının gereğine inanmaktadır. Bulunacak çözümde, adadaki Türk halkının varlığının, kimliğinin ve kendi geleceğini tayin etme hakkının göz ardı edilemeyeceği kuşkusuzdur. Belçika'da olduğu gibi egemen iki toplumdaki oluşturan bir devlet yönetiminin

- kurulması her iki kesimin de lehinedir. Bu sorun çözümlenmeden Kıbrıs Rum Kesimi'nin Avrupa Birliği'ne alınması, sorunu daha karmaşık hale getirecektir.
- Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ile tarihi, kültürel ve sosyal yakınlığımıza rağmen, Türkiye'nin bu ülkelerle ilişkilerinde beklentileri karşılayamadığı bir gerçektir. AK PARTİ, Türk Cumhuriyetleriyle ilişkilerin en ileri noktaya taşınarak bölgenin geniş bir işbirliği alanına dönüştürülmesi için çaba sarf edecektir.
- Orta-Doğu'da akan kan, tüm dünya kamuoyunu olduğu gibi, bu bölge ile yakın kültürel ve tarihi ilişkileri olan Türk halkını da üzmemekte ve endişeye sevk etmektedir. AK PARTİ, din ve ırk ayırımı yapmaksızın, kime ait olursa olsun dökülen kanın ve göz yaşının acilen durdurulmasını sağlayacak tek yolun, kalıcı bir barıştan geçtiğine inanmaktadır. Türkiye, Filistin'de barışın tesisine yönelik çabaları desteklemeye devam edecektir.
- PARTİMİZ, Türkiye'nin İslam Ülkeleriyle ilişkilerine özel bir önem vermektedir. Bir yandan bu ülkelerle ikili işbirliğimizin artırılması, öte yandan İslam Konferansı Örgütü'nün (İKÖ) uluslararası alanda daha saygın yer edinebilmesi ve inisiyatif alabilen dinamik bir yapıya kavuşturulması için çaba sarf edecektir. Yine bu bağlamda, başkanlığını Cumhurbaşkanımızın yaptığı İKÖ, Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi'nin (İSEDAK) faaliyetlerine daha somut içerik kazandırmaya çalışacaktır.
- Soğuk savaşın sona ermesi ve Doğu Bloku'nun çöküşü, Karadeniz Bölgesinde yeni bir işbirliği alanının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Geniş bir katılımı kurulan Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'nın (KEİT), bölge ülkelerine yeni işbirliği imkanları vaat eden potansiyelinin harekete geçirilmesi için çaba sarf edecektir.
- Türkiye, yakın komşusu Irak'la ilgili belirsizlikten tedirginlik duymaktadır. Irak'ın toprak bütünlüğünün

bozulması Orta-Doğu'daki tüm dengeleri değiştirecektir. AK PARTİ, Irak yönetiminin Birleşmiş Milletler kararlarını tam olarak uygulaması ve sorununun barışçı yönden çözümünden yanadır.

- Dış politikamızın geleneksel Atlantik ve Avrupa boyutlarının yanında, Avrasya eksenli politikanın geliştirilmesi yolundaki çabalar sürdürülecektir. Bu bağlamda, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (ECO) çerçevesindeki işbirliği güçlendirilecektir.
- Kafkasya'da soğuk savaş dönemi şartlanmaları bir yana bırakılarak işbirliği imkanları aranacak, zengin yer altı ve yer üstü kaynaklarına sahip olan bu bölgenin, Orta-Doğu ve Balkanlar'la ekonomik açıdan bütünleşmesine katkıda bulunmaya çalışacaktır.
- Çin ve Güney-Doğu Asya'daki dinamik ekonomilerle ilişkiler çok yönlü olarak ele alınacak, Türkiye ile bu ülkeler arasında daha sıkı ilişkiler geliştirmeye çalışacaktır.
- Balkan politikamız, bölgedeki ülkelerle tarihi, kültürel ve ekonomik ilişkilerimiz ışığında geliştirilecek, gerekirse yeniden şekillendirilecektir.
- Yurt dışında yaşayan Türk vatandaşlarının, buldukları ülkelerdeki haklarının daha fazla korunması için çaba sarf edilecek, gerek o ülkelerde gerekse Türkiye'de karşılaştıkları sorunların ortadan kaldırılması için mevcut mekanizmaları daha etkin biçimde işletilecektir.